EL MIRALL

1.ª QUINZENA MAIG 1987 NÚM. 7 225 PTS. (IVA INCLÒS)

TONI CATANY: FOTOGRAFIES

TOMEU ESTEVA, MESTRE DE CUINERS

CARNET JOVE

Ara a les Balears ser jove té més avantatges

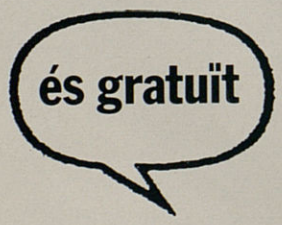

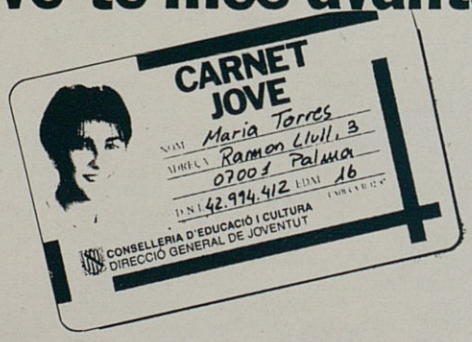

Amb el Carnet Jove ara tot et resultarà molt més barat. A cinemes, teatres, museus, botigues de moda, transports, auto-escoles, perruqueries, instal.lacions esportives, assegurances, etc... et fan importants descomptes al presentar-lo.

Si tens entre 15 i 25 anys i moltes ganes de fer coses, presenta't amb el D.N.I. i una foto carnet a alguna de les següents entitats:

CAIXA DE BALEARS "SA NOSTRA"

"la Caixa"

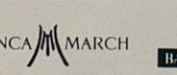
BANCA MARCH

BANCO DE BILBAO

OFICINES D'INFORMACIÓ JUVENIL

AMB LA COL.LABORACIÓ DE PIMEM I AFEDECO

I no t'oblidis de sol.licitar la Guia del Carnet Jove. N'és plena d'avantatges.

GOVERN BALEAR

CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA
DIRECCIÓ GENERAL DE JOVENTUT

TDP • Taller de Publicitat • Tel. 72 17 22

Universidad de Palma de Mallorca
BIBLIOTECA
Escuela V. Formación E.G.B. Baleares

SUMARI

EL MIRALL

Revista quinzenal
1.ª quinzena maig 87. N.º 7
ANY I

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Conseller Delegat:
Miquel Pasqual

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfons (971) 72 32 99 / 72 59 37
07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:
C/. Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 Barcelona

Delegació a València:
C/. Moratín, 15
46001 València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
Joan Font

Consell de Redacció:
Miquel Cardell
Bernat Calafat
Jaume Falconer
Antoni Ginard i Bujosa
Catalina Mir i Fullana
Mateu Morro i Marcè
Lleonard Muntaner i Mariano
Antoni Nadal i Soler
Francesca Sastre
Gaspar Valero i Martí

Subscripció: 4.500 ptes. anuals
Estranger: 5.000 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 225 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Disseny: Jaume Falconer

Foto de la coberta: Toni Catany

Maquetació:
Joan Font i Antoni Canyelles i Oliver

Fotocomposició:
Documenta, S.A. - Quint, 3

Impressió:
Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 43 - Tel. 25 44 32
07004 Palma de Mallorca

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Amb el suport de

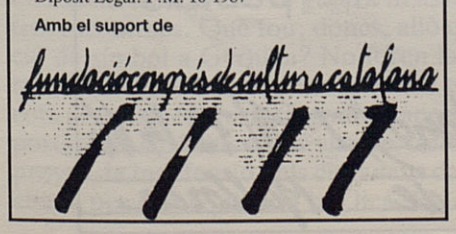

Pàg. 2 — **BÚSTIA**

Pàg. 3 — **EDITORIAL**

Pàg. 4 — **ENTREVISTA**
Bartomeu Mestre Sureda: *Així m'ho contà Pau Valls i així ho transcric*

Pàg. 6 — **PERFORMANCE**
Gabriel Janer Manila: *La fira de les llengües*

Pàg. 7 — **EL MÓN I LA BOLLA**
Pere Morey i Servera: *El país de les mil i una...*

Pàg. 11 — **PASSATGERS DE PALMA**
Antoni Quintana: *Mestre Tomeu Esteva*

Pàg. 13 — **CULTURA**
Ferran Navinés: *Rellegir Sampedro*
Margalida Orfila: *Sobre els bous de Costitx*

Pàg. 15 — **LA MOGUDA PLANETÀRIA**
Antoni Ginard: *Un any després*

Pàg. 16 — **SOCIETAT**
Josep M. Magrinyà i Brull: *30 anys d'escoltisme a Mallorca*

Pàg. 18 — **DE CAP A CAP D'ANY**
Andreu Ramis / Antoni Ginard

Pàg. 19 — **ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA**
Miquel Ferrà i Martorell: *La basílica de Son Fiol... una sinagoga?*

Pàg. 20 — **NATURA**
Pere Llofriu: *Jardí botànic. Flora exòtica*

Pàg. 22 — **RECULL: D'AQUÍ I DEL MÓN**
Miquel Company / Miquel Grimalt

Pàg. 23 — **LIBER MONSTRUORUM**
Miquel Rayó: *La ganya*
Il·lustració: Jaume Gual

Pàg. 24 — **RETALLS FORANS**

Pàg. 26 — **ART**
Jaume Torres i Estradé: *Toni Catany*

Pàg. 30 — **MÚSICA**
Miquel Lladó / Lluís Moreno / Rafael Mesquida / Pere Estelrich: *Cançons de la Mediterrània 87*
Ferran Gómez: *Música, please*

Pàg. 33 — **LLIBRES**

Pàg. 34 — **DIGUI, DIGUI...**

Pàg. 36 — **PASSATEMPS**
Bernat J. Amengual

BÚSTIA

EL REIAL CLUB ESPORTIU MALLORCA

PAU TAURA I PUIGSERVER

Aquest MALLORCA triomfant que tots estimam i del qual n'estam orgullosos. Ara que tot surt bé. Aquest Mallorca de la meva infantesa, de la primera pujada a la divisió dels bons, dels Bolao, Cobo, Mir, Forteza, Zamora, Arqué, etc.

No és hora de demanar-nos, per què, quan tot va bé, tots s'hi apunten i quan no va gaire bé el deixen?

Pens que ara és el moment d'estudiar-ho, empresa que no em sent capaç d'acabar, però, sí d'apuntar.

Caldria arrelar el club amb el poble mallorquí, fer-lo més de tots, més entranyable.

Senyor Contestí: ara que vós sou indiscutit, la vostra categoria com a conductor no es posa amb dubte, per exemple: no creieu que el Real ja hauria de ser REIAL?, no creieu que els avisos, comunicats, oficis, escrits, missatges per l'altaveu, etc., haurien de ser en la nostra llengua? Que pot deixar els misssatges comercials a l'elecció del contractant. Que no pretenc que facin literatura i que ho parlin en la nostra apreciada variant mallorquina.

Creieu que hauria qualque *botifler* que esqueixàs el carnet? Si és així, més val, perquè són aquests qui el deixen quan les coses no van com tots voldríem, en tot cas en guanyaria més que no en perdria, de socis.

Vós podeu dir que el més important és fer gols, però és que això és un gol, un goool com una casa! Vós sou suficientment intel.ligent per entendre el que us vull dir, i, sé que no és molt fàcil canviar-ho, però creieu-me, val la pena.

Quan hom sent (molts sentim) *alineación por el Real club deportivo...*, la veritat, és com si ens trepitjassin els galindons, ens sentim minvats. Jo que presumesc de liberal, per tant, de no visceral, m'entra mal de panxa i em desmunta el castell.

Tots els qui van al camp entenen la nostra llengua. No creieu que seria una primera passa per arrelar el club i que tots el sentíriem més nostre? Com així l'himne és en la nostra llengua i la resta no?. Molts pensam que al REIAL MALLORCA han de parlar la nostra llengua, la llengua de MALLORCA. Seria una sentor d'aire fresc, ens sentíriem *europeus*, normalitzats, normals. Apel.lam a la vostra grandesa. Podeu posar una fita a la pròpia estima d'aquest poble. Un poble que no parla, ni llegeix ni escriu la seva llengua és un poble fracassat. ■

FAJAS REINA
José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

al servei

de la dona

jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu
Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

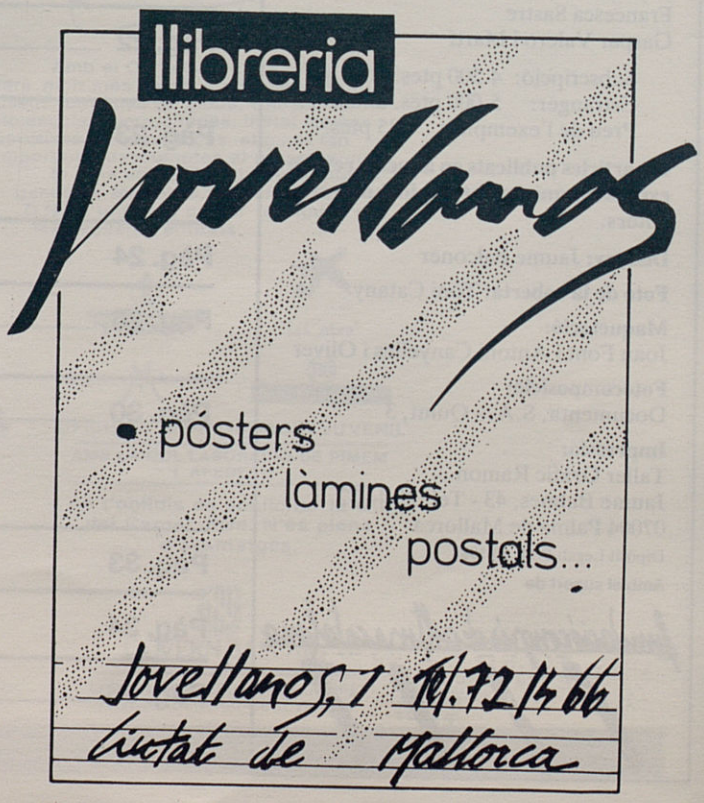

EDITORIAL

VAGUES TURISME I INSULARITAT

És ben cert que el turisme ha sacsat profundament la societat de les illes en aquests últims anys i s'ha convertit en el motor principal de la nostra economia i del canvi social. Així com, també, és conegut que un dels factors que possibilità aquest fet anava lligat a una millora en els mitjans de transport, principalment l'avió.

Els *Tour-Operators*, senyors quasi absoluts del nostre turisme -fins fa molt poc-, quan venien a negociar els preus de les temporades següents solien exigir, principalment, dues coses: devaluació de la pesseta -si convenia- i, sempre, la racionalització de les operacions aeroportuàries: entre aquestes el famós *handling*. Aquest és monopolitzat, no sabem fins quan, per la companyia estatal d'aviació Iberia. Aquest *handling* o operacions de servei als avions que arriben a Son Sant Joan, reporta uns beneficis de prop (o més) de 2.000 milions de pessetes anuals, els quals se suposa que fugen de les Balears per disminuir les pèrdues de la companyia a altres aeroports. Retorna de bell nou la vella problemàtica: racionalització o solidaritat? Quants d'aquests milions es podrien invertir per millorar el propi *handling* o en promoció del turisme exterior? Evidentment, molts més que ara mateix.

No estranya gens, conegudes aquestes premises, que les vagues que han afectat aquestes setmanes el transport i, de retruc, el transport de turistes, hagi provocat remogudes espectaculars en els distints àmbits polítics, sindicals i empresarials de les illes. Ha estat el clar reflex del fet que les qüestions són greus, sense arribar però a ser una "qüestió d'estat" com algú ha volgut suposar.

Sens dubte, la vaga de transports ha reincidit en una vella obsessió que quasi s'havia esvaït: les illes es converteixen en una gàbia de la qual ni es pot entrar ni es pot sortir. És el vell fantasma de la insularitat. Però el més important és que, sembla, que hauria afectat greument el nostre subsector econòmic principal: el turisme. Els diferents interessats donen xifres desiguals de pèrdues, el ministeri diu 100 milions i fonts empresarials 10.000 milions. Són diferències massa enormes per no confondre, encara més, el ciutadà.

El govern, per boca del seu ministre de transports, comunicacions i turisme diu que "s'ha passejat i ha vist molts de turistes". Sembla una resposta poc seriosa per a una temàtica tan greu, com ho és també el càlcul apressurat de les pèrdues ocassionades del sector turístic per la vaga als aeroports. L'empresariat i sectors afins, en aquest cas per boca del Conseller de Turisme, preveuen un futur caòtic, proclamat amb mesianisme per un article del mateix conseller -reproduït el mateix diumenge a quatre diaris de Palma- "o amb nosaltres o contra nosaltres." Cridant a un "nosaltres" difús i a un "contra nosaltres" electoralista identificat amb obrers, vaguistes i socialistes del govern tot plegats. Llàstima, perquè del citat article es podia compartir la part expositiva del problema, però no la resolutiva, exclusivament sectarista.

Sembla que s'estableixi una espècie d'hipocresia "a duo". Per un lloc la inflexibilitat del govern de Madrid front a les vagues del sector turístic per situar la inflació a uns nivells baixos, potser sigui una de les causes del problema.

Però, a la vegada, els qui demanen al Govern que cedeixi són els empresaris hoteliers que, altres vegades, i en els seus propis conflictes, han estat molt més durs en les negociacions que els socialistes ara mateix.

Entre la hipersensibilitat que ha despertat -entre el Govern- la seva mà dura respecte a la conflictivitat social generalitzada (a la qual no hi estaven avesats) i la por dels empresaris turístics que una boníssima temporada se'n anés en orris per mor de la mala imatge causada per les vagues reals i les anunciades, el conflicte, es mou, evidentment no com una qüestió d'estat de la qual depen bona part de l'economia illenca, sinó com una qüestió quasi privada. Prou confusió cap a l'opinió pública és el mínim que es pot demanar en qüestió tan important. ■

GERNIKA

La mortaldat i la destrossa que s'esdevingueren el 26 d'abril de 1937 a la població basca de Gernika a causa dels bombardejos i ametrallaments de la Legió Còndor (les forces aèries alemanyes que lluitaren a favor de Franco durant la guerra civil), simbolitzaren ben aviat tot l'horror d'aquella contesa. Això no obstant, l'atac aeri de Gernika no fou una acció aïllada dins la guerra ni assolí la magnitud d'altres escomeses. Què fou, doncs, allò que conferí la condició de símbol a Gernika? No foren la Casa de Juntes i el roure venerable ni els corresponsals estrangers o Picasso, com pretengué la historiografia franquista per llevar-hi importància, sinó l'ús de la vila de Gernika com a camp de proves, la indefensió dels ciutadans davant la voracitat excitada per la maquinària bèl.lica. En aquest sentit, Pierre Vilar ens ha referit una anècdota contundent que es conta del mateix Picasso. Sembla que en una ocasió un oficial alemany demanà al pintor si aquest era l'autor del *Gernika*. Picasso li respongué que no, que els autors del *Gernika* havien estat ells, els aviadors alemanys. Cinquanta anys més tard, la commemoració de la devastació de Gernika, amb un bombardeig de clavells blancs i vermells damunt la ciutat entre els actes, no tornarà la vida als centenars de morts, però bé pot servir per prevenir la població civil contra el perill de la cursa d'armaments en la qual prenen part els estats més poderosos, contra el formidable negoci que encobreix i, sobretot, contra l'argument, tan fal.laç com contradictori, que la cursa contribuirà a reforçar la dissuasió d'un atac nuclear, cal suposar que el darrer. ■

ENTREVISTA

AIXÍ M'HO CONTÀ PAU VALLS I AIXÍ HO TRANSCRIC

BARTOMEU MESTRE SUREDA

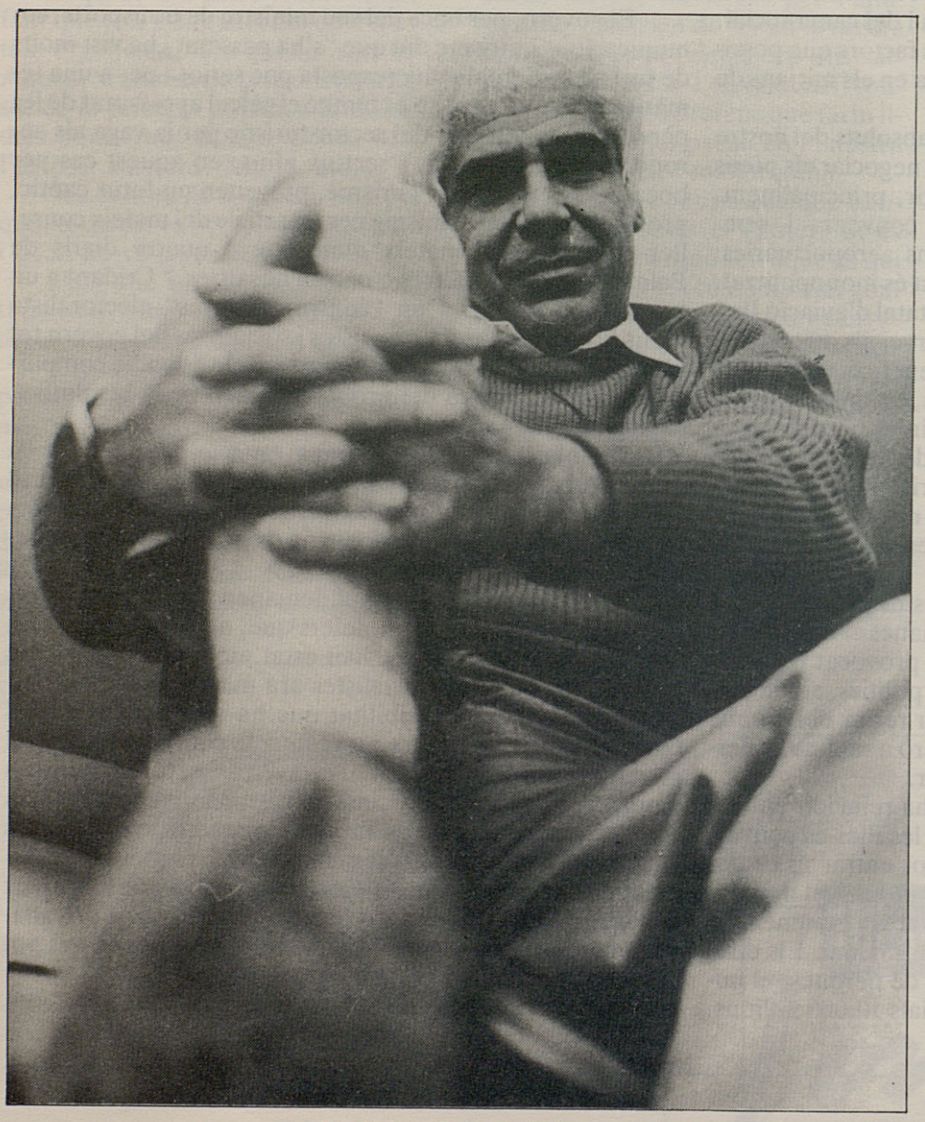

Pau Valls: "Entre els intèrprets hi havia vertadera estimació" (Foto de F. Amengual).

Tot va començar sense saber com. No sé perquè vaig escriure a Santiago Mateo Marcos que havia estat el meu capità general quan jo vaig fer el servici al Govern Militar, i en vaig assabentar que era el superior d'en Pele (Raimon Pelegero). Li vaig demanar autorització perquè deixàs venir el cantant a Mallorca a donar un recital. En aquell temps només havia enregistrat un disc (*Al vent*) i encara no era gaire conegut. Un dia tres de gener, a les quatre de la matinada, arribà en avió. Hores més tard no ens quedà més remei que entrar a la Lul.liana, lloc on s'havia de fer el recital, per la finestra, ja que estava estibat d'estudiants que es trobaven a Palma de vacances de Nadal. Aquell èxit ens detectà un interès creixent. Es parlava de "poesia cantada" i de l'existència d'un moviment paral.lel al que hi havia a França. Un dels qui més insistí en el fet de que Joventuts Musicals, de les quals era jo president, fecen de promotors de la "Cançó" va ser Nicolau Pizà, pare de Queta i Teo, que plantejava la necessitat de fer un Festival com els que començaven a fer-se a Catalunya.

El primer "Festival de la Nova Cançó" va néixer a l'hotel Jaume I. La casa discogràfica Edigsa ens regalà més de dues-centes plaques i, amb l'entrada a cent pessetes, regalàrem un disc a cada espectador. L'èxit ens sorprenia a tots. No sabíem d'on sortia aquella gentada. Jo considerava el públic mallorquí un poc pardàl...l'han fotut tantes vegades! Joan Casals, director de l'hotel, no només no ens cobrava res sinó que, fins i tot, ens oferia les habitacions a preus rebaixadíssims. Li cremàrem un ascensor de tant de pujar i devallar (els recitals es feien a la terrassa). El regidor de Cultura de l'Ajuntament de Palma, al qual havíem enviat un "saluda" de convit, no va poder pujar perquè no hi havia lloc. Allí cantaren Núria Feliu, el Duo Aussona, Joan Ramon Bonet, Guillem d'Efak, Queta i Teo, i...saps què passa? Que em falla la memòria. Ha passat tant de temps!. No sé si Maria del Mar cantà al Jaume I i això que ho tenc tot. A ca meva hi ha un bidó on hi tenc cartes, cartells, programes...tot. Després del festival vàrem mantenir un ritme d'actuacions al mateix hotel, perquè aquells recitals de cançó catalana eren rendibles. Amb el que guanyàvem podíem dur Yepes i d'altres. El fet que més valoraria és la gran companyonia que hi havia entre els participants. Jo record els Valldemossa, que ajudaven a un jovenet a afinar la guitarra...en un paraula, hi havia una germanor fantàstica.

El Castell de Bellver va ser cedit pel batlle, Máximo Alomar, que era tot un cavaller. El vàrem haver d'enganyar, perquè allò que fèiem tenia una clara manifestació catalanista immersos en plena dictadura. Me'n varen passar tantes! A Quico Pi de la Serra li prohibiren una cançó per *irreverente*. El censor, del *Ministerio de Información y Turismo* del sr. Fraga, era un tal Gonzalo, capità d'Infanteria que llegia totes les lletres que s'havien d'interpretar. Solia pegar un cop amb el dors de la mà sobre el paper i afirmar *No ve que esto es de comunista!*. Jo li replicava *Pero si está grabado en disco!. Me da*

igual! No se canta. Esto es de comunistas!. Contaven que aquest Gonzalo era el capità de la companyia d'honors i que, en certa ocasió, va desfilar tan malament davant un ministre que el "castigaren" a fer de censor.

A Bellver hi havia un món de contrasts. El nostre festival coincidia, amb un mes de diferència, amb el de *la caracola* (el de *me lo dijo Pérez*) que rebia ajuts de tothom (Foment del Turisme, Ajuntament, etc.) i a Joventuts Musicals no ens arribava un duro d'enlloc. Anàvem a l'arrisca l'aventura. Els cantants havien de venir a actuar gratuïtament (només pagàvem viatge i estada), col.locàvem les cadires (mil cinccentes) nosaltres, els mateixos de la junta, tremolàvem sobre l'incert resultat econòmic, qualsevol nigul presagiava tempesta, si vèiem que venia massa gent ens preocupava no poder controlar-la...Entre els intèrprets hi havia vertadera estimació. Eren un cos comú. Volíem que cantàs sempre gent de València i de Catalunya. Entre els mallorquins cantaren Aina Planas (filla del fotògraf), Toni Obrador, Parera Fons (quin trull amb el piano!), els germans Bonet, Ladislau d'Easo (un caputxí basc que vivia a Mallorca i cantava en català), els "4 d'Assís", que es volien posar *Los cuatro del cordón* fins que Nicolau Pizà va dir "I ara no veis que vos faran gloses?".

Ràdio Popular retransmetia el Festival. Un any vaig tenir un bon embolic. Mentre posàvem cadires vaig discutir amb un policia que em criticava la "CANÇO" i em posà de mal humor. El vespre hi havia una estranya tensió. Es presentà el delegat del ministeri, que era Maties Mut, i d'altres altes instàncies. Els 4 Z de València, per acabar-ho d'arreglar, havien muntat aparells amplificadors, altaveus i moltes connexions elèctriques, que durant el capvespre ens havien fet fondre els ploms tres o quatre vegades. Arriba el moment de començar i, jo, pels micròfons de la ràdio, vaig començar a saludar (en castellà!): *Buenas noches señoras y señores desde el patio de armas del Castillo de Bellver*...donant les gràcies als assistents, als cantants...*y a todos cuantos nos ayudan poniendo obstáculos y haciendo lo imposible para que no se realice el Festival porque ellos son nuestro principal estímulo*. Quan davall de l'escenari em criden que torni a pujar a *suavizar i rectificar lo que acaba de decir*. Res, que, entre actuació i actuació, torn a pujar i dic: *lo que he dicho anteriormente de los obstáculos no iba dirigido contra nuestras autoridades*. Va ser pitjor i el públic la va armar.

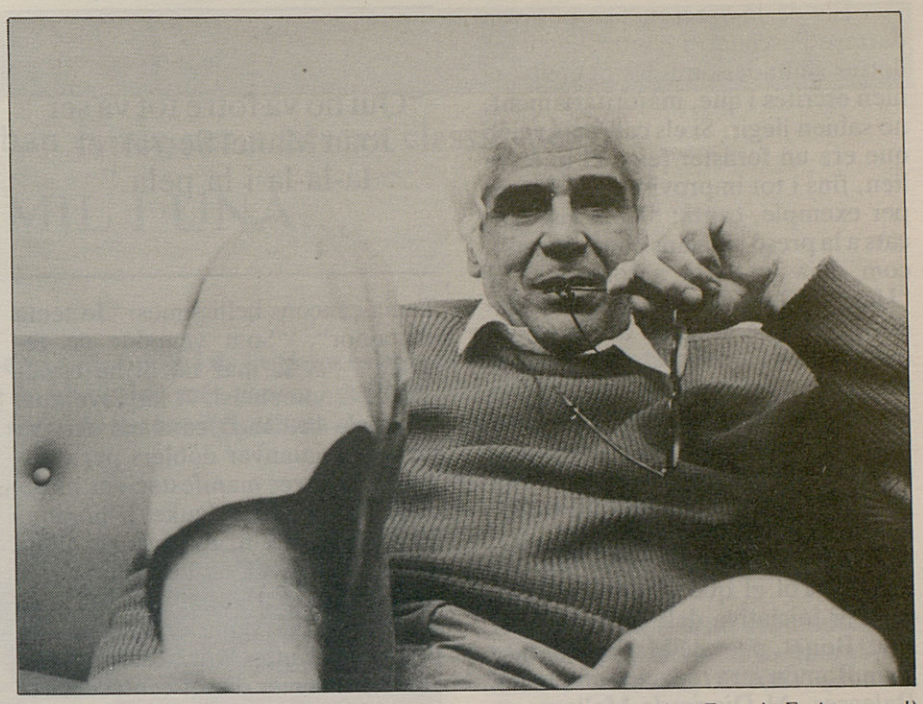

"Els de la "secreta" es posaren darrere l'escenari". (Foto de F. Amengual)

"Amb la cançó guanyàrem doblers."

Quan demanava permís em feien firmar una autoadjudicació de responsabilitatson, entre altres coses, ens fèiem culpables s'hi havia *tumultos*. Jo venia entrades a Viatges Barceló i quan n'arribava un a comprar vint entrades li feia un interrogatori: Qui ets? D'on vens?...Venia gent de pertot: d'alguns pobles, com Capdepera, davallava un autocar ben ple. En certa ocasió va venir, fins i tot, un japonès que, acabat el recital, ens va assegurar que, malgrat no haver entès res, estava impressionat.

Festivals n'hi va haver quatre. El del Jaume I i tres a Bellver. El darrer va ser organitzat per Joan Ramon Bonet i Nina Moll, la filla del filòleg. Crec que varen tenir un caramull de problemes. Núria Feliu no es presentà, els cantants, per primera vegada, varen voler cobrar, i l'ambient no era el mateix. Qui ho va espanyar tot, al meu entendre, va ser Joan Manuel Serrat amb el "la-la-la"...la pela, fill meu, la pela! La primera vegada que Serrat va venir a Mallorca el vaig dur jo. Encara no havia enregistrat cap disc i, abans de partir, li vaig comprar una ensaïmada. La desprecià "No vull res. Jo canto per fer país!. No vull cobrar res!". "Què punyetes cobrar? Això és una ensaïmada per ta mare!". Tenc una llarga correspondència amb ell quan estava a Jaca i ja comença a demanar doblers per tornar. A un Festival ja era l'hora de començar i ell no arribava. Quan, després de fer-nos passar una penada, el veig, el vaig escometre i em replicà que venia de veure una amiga danesa, però que ell era el més seriós, el més responsable i el més professional de tots i que sabia arribar al moment adequat. Potser, però la categoria humana i intel.lectual de Josep Maria Espinàs, Delfí Abella o del mateix Pele estan massa per sobre la de Serrat.

Entre els problemes destaquen també les multes. Una va venir "gràcies" a Maria del Mar. De Govern Civil em diuen que *la del estudiante no se canta*. M'ho posen per escrit, vaig notofircar-ho a Maria del Mar, i li vaig demanar que em firmàs un full com mentre estava assabentada de la prohibició. No ho va fer, i a més, em va avisar, que la cantaria. I la cantà! El de la "secreta" em deia: *Arriba! Suba a quitarle el micro!*. I jo:*Suba usted que para eso le pagan!. Pues daré parte!*...i en donà. Vaig acabar a comissaria, on m'informaren que ja tenien notícies meves. Que jo era una ànima "descarriada" utilitzada pels comunistes. *No ve que este es marica y comunista*. Tots, i més que cap altre Raimon, eren *comunistes y maricas*.

"Lo que he dicho de los obstáculos no iba contra nuestras autoridades."

Els de la "secreta" es posaven darrere l'escenari i contrastaven les lletres cantades amb les que ells tenien escrites i que, majoritàriament, no sabien llegir. Si els cantants veien que era un foraster feien el que volien, fins i tot improvisant. Raimon, per exemple, cantà: "Hem vist tancats a la presó catalans plens de raó", com deia la lletra autoritzada. O "Hem vist la fam ser pa pels treballadors". També hi havia altres canvis que no eren fruit directe de la censura. Per exemple Serrat, a "El drapaire", deia "ja m'estau empipant massa" (en comptes d'emprenyant") o canviava "bagassa" (que vol dir puta) per donota, tot per no escandalitzar la gent més fina.

Mai no vàrem pagar un sol anunci. Tol el que sortia a premsa era per iniciativa dels propis diaris. Joan Bonet, pare de Maria del Mar i Joan Ramon, era redactor en cap del *Baleares*. Al *Diario de Mallorca* en Pedro Barceló es va carregar Serrat tot afirmant que no sabia cantar. Joan Manresa, aleshores era molt jove, començava a escriure. Els cantants eren presentats per nosaltres mateixos. A Raimon el presentà aquesta escriptora...que ara guanya premis...Carme Riera, filla de *Don* Eusebio Riera, que estava a la junta de Joventuts Musicals quan encara no escrivia. La coneixíem per Mens i perquè a ca seva li deien "Carmensita". Record que li vaig dir: "No t'emboliquis amb grans paraules que tornarem acabar a comissaria. Simplement: *Señoras y Señores a continuación Raimon*. Fes-ho així que tendrem trull". Del qui guard un bon record és de Raimon. Va compondre a ca meva un poema d'amor a Analisa.

"Raimon, per principis, no volgué cantar a Tagomago."

Me'l cantà a Sant Agustí: "Si un dia vols". Quan es casà va tornar a Mallorca en viatge de noces. Pep Tous ho va saber i em cridà perquè gestionàs una actuació a Tagomago, per la qual cosa m'oferí quaranta mil pessetes. Raimon assegurà que estava mancat de doblers, però que no podia cantar allà. Li vaig tornar dir a Pepin i va pujar l'oferiment a seixanta mil pessetes, que era un capital. "Ni per seixanta ni per res. Ho sento molt però els meus principis no em permeten cantar a una sala d'espectacles burgesa". Al qui també admirava molt era a Joan Ramon Bonet.

"Qui ho va fotre tot va ser Joan Manel Serrat, el la-la-la i la pela."

Tenia cançons bellissimes: "Jo tenia un amor", "Som venedor de records", "A la mar no hi ha esglésies"...fenomenals!. A les Joventuts Musicals la cançó catalana ens va permetre guanyar doblers per reinvertir en altres manifestacions musicals. Vàrem dur Duke Ellington, Yehudi Menudin, Rubinstein, l'Orquestra de la RTV sueca, el quartet de Zagreb. Per Duke Ellington l'Ajuntament ens donà una subvenció de quatre-centes mil pessetes però ens costava més de set-centes i la recaptació de taquilla no bastava del tot, encara que tenien un divertit personatge que es dedicava, per compte nostre, a la revenda creant una psicosi de localitats exhaurides. També havíem d'enganyar la Societat General d'Autors, que venien a controlar les taquilles, i clar...vàrem inventar la doble comptabilitat. Teníem dos talonaris, el real, amagat a tots els controls, i el de "socis" que era el que mostràvem, i clar...com que els socis no paguen...*Pero es que todo son socios?* Doncs, sí *todos*.

I perquè Pau Valls no està en actiu participant en tasques associatives?.

L'època de les Joventuts ja m'ha passat. Ara cada any vaig a l'Alto Volta, mira quines fotos. Les coses han canviat, però tampoc no vull dir que m'hagi retirat. Quan hi ha coses interessants a Palma, davall. Pensa que, després dels recitals de Bellver, anàvem a un bar del passeig marítim, *Las 3 naciones*, on hi havia la vertadera festa. L'amo era un francès, *pied noir*, que no s'enterava de res, però que quan ens veia expulsava tots els clients i tancava. En una d'aquestes bauxes es presentà un jove que tornava de *los festivales de España* i quan em va veure cantar es va pensar que jo era un pescador. Amb la seva mentalitat romàntica creia que els mariners ens reuníem, abans d'embarcar-nos a l'alba, i fèiem una festa plena de tradició mediterrània. Va venir cap a mi i em donà cinquanta pessetes de propina. Amb aquells doblers a la mà, sorgí el meu orgull ferit estil *macho ibérico*. El resultat: un matrimoni i amb cinc fills. ■

PERFORMANCE

LA FIRA DE LES LLENGÜES

GABRIEL JANER MANILA

Cinc o sis mil anys després de la confusió de Babel, la fira de les llengües de París -*Expolangues*- podria considerar-se una revisió de la situació actual de les llengües del món i una reflexió sobre la seva necessitat com a instrument de comunicació internacional.

És evident que han passat moltes coses sobre les llengües, d'ençà de Babel. *Expolangues*, la fira de París, inaugurada en una de les sales d'exposicions de la porta de Versalles el passat vint-i-set de març, presentava fonamentalment el caire industrial de les llengües: tot allò que les tecnologies avançades aporten per a l'estudi dels idiomes de la terra. (Generalment, l'expansió d'una llengua, no cal oblirdar-ho, va unida a la força colonitzadora del país que l'exporta, tant en el passat com en el present. "*Siempre fue la lengua* -escrivia Nebrija- *compañera del Imperio*"). Els productes de les grans multinacionals de les llengües eren presents a la fira: mètodes que se serveixen de les tècniques més modernes: programes d'ordinador, vídeos, cintes, màquines per a la traducció automàtica, organitzadors de viatges per a l'assistència a cursos d'idiomes...

Al costat d'aquesta gran indústria, la presència de les llengües minoritzades era com una ràfega d'aire transparent, per la seva vitalitat, per la capacitat de lluita que contenen, per les grans dosis d'imaginació i creativitat que han de posar contínuament en les seves propostes, en els programes d'ensenyament, en les situacions d'aprenentatge.

La llengua catalana -venturosament reunits en un sol estand els materials de la Generalitat de Catalunya, del Govern Balear i de la Generalitat Valenciana- era present a *Expolangues* i la impressió que en treien els professors de filologia romànica, els estudiants universitaris, els ensenyants, els investigadors i curiosos que s'hi acostaven era una impressió d'extraordinària vitalitat, la imatge d'una llengua moderna disposada a continuar aferrissadament el combat contra la minorització.

EL MÓN I LA BOLLA

Els diferents bàndols del Líban (Guia per a la seva classificació)

EL PAÍS DE LES MIL I UNA...

PERE MOREY I SERVERA

De vegades és la muntanya que va a Mahoma i de vegades és aquest el qui pren els tapins i s'enfila fins a la cuculla; aquest segon mètode és una mica més cansat, però un acaba coneixent millor el puig. De vegades, emperò, l'orografia de la serra és tan envitricollada que ni tan sols després d'estar-hi una setmana n'arribes a treure aguller.

El Líban és un d'aquests casos.

El Líban: la Suïssa musulmana en ruïnes. (Foto arxiu U.H.)

UNA PRINCESA A QUI LI AGRADAVEN ELS TOROS

Es tracta d'un país tan oriental com el que més, i alhora tan occidental que la pròpia princesa Europa va néixer allà i fou segrestada per Zeus disfressat de brau -pel que es veu, el pare dels déus venia a ser el Mortadelo de la mitologia-.

El Líban és un poble tan negociant que foren els seus rebesavis fenicis els qui inventaren el *marketing* (i ens dugueren el primer siurell), tan carregat d'història que els seus cristians maronites encara empren l'arameu, l'idioma que parla Jesús, com a llengua litúrgica; tan ple de tradicions que al pati d'una escola de Beirut encara es mostra el pou del qual sortí el drac que li proporcionà a Sant Jordi l'oportunitat de saltar a la fama.

I tan dividit que cada matí, abans de sortir al carrer, els ciutadans escolten la ràdio per saber qui s'està barallant amb qui i no acostar-se pel redol precís en què aquell dia hi cauen els cacauets. Perquè això sí, si suposam que al Passeig Mallorca s'estiguin etzibant cebes de valent, no per això deixaran d'obrir les botigues del carrer Boanire o l'avinguda Jaume III. I és que l'home s'acostuma a tot, sobretot si té els gens fenicis que s'avaloten en veure les mil i una oportunitats de guany que sorgeixen a una guerra. (Un sol exemple: jo estava assegut a la popa de l'avió i vaig sentir un diàleg entre el paio que duia el catering i una de les cambreres de l'avió: l'home li volia baratar una botella de whisky per dues d'Arak, l'anisat local. Pujà fins a quatre botelles, però no feren barrina).

UN LLENÇOL MOLT APEDAÇAT

A primera vista semblaria que la situació al Líban és comparable a la de les acaballes del XIII, quan els darrers croats, després d'uns anys de lluites intestines, varen ser foragitats de Sant Joan d'Acre el 1291 i es replegaren a Xipre, però és molt més complicat que això: els cristians i els musulmans es maçolen uns amb els altres amb la mateixa fruïció i entusiasme que amb els correligionaris.

Per veure de treure'n una mica l'entrunyellat anirem passant revista als diferents bàndols per ordre, tot emprant la classificació decimal, que si no, no en traurem aguller:

1. **Cristians**

1.1. **Armenis**: Es mantenen al marge de la lluita, com a nació sense país ni estat que són, que onsevulla se senten estrangers.

La majoria dels armenis han aconseguit pair l'emigració que tingué després de les matances dels turcs el 1917, i s'han convertit en un poble a l'exili, composat sobretot per comerciants i empresaris amb els quals es pot tractar sense precaucions especials. (Almenys en la meva experiència professional sempre he passat gust de tractar amb ells.)

Al Líban hi ha dues tendències:

1.1.1.**Comunistes** (però no gaire).

1.1.2.**Conservadors**.

Cap dels dos grups no és especialment actiu, van a la seva sense aspirar tan sols al recobrament d'una pàtria que avui per avui està dividida entre Turquia i la Unió Soviètica.

1.2.**Maronites**.

1.2.1.Del nord. El seu cap visible és Franjiyeh, partidari de la unió amb Síria, que consideren inevitable a mig termini.

1.2.2.Del sud (entre Sidó i el riu Litani, prop de la partió amb Israel).

Aquests volen mantenir la independència del Líban i l'*status quo* que deixà França en retirar-se del protectorat (1860-1945): President Cristià, primer Ministre Musulmà i el Parlament així com surti de les urnes.

Aquestes, emperò, van contra aquest acord històric: la demografia dels pobles islàmics és molt més poderosa, i tanmateix són les eleccions les que, al cap d'un temps, fan guanyar les eleccions, com diria el meu amic Xing-Fu.

El cap-pare d'aquesta facció és Antoine Lahad, pro-israelià, amb un exèrcit ben equipat i nombrosos mercenaris...xiïtes!

1.2.3.**Falangistes**. No són feixistes, malgrat el seu nom, però sí dretanencs, com escau als cristians del Líban, d'un nivell social més alt. I ja se sap que els conservadors són els que tenen cosa per conservar. Són el grup més polent i ben organitzat. Volen mantenir la independència contra Síria, fins al punt que reclamen tot seguit l'establiment de relacions diplomatiques, que mai no han existit. De fet, per passar la frontera, als libanesos els basta mostrar el seu equivalent al DNI. (Jo vaig haver de mostrar el passaport cada deu passes. Clar que amb la cara de Kissinger que tenc...)

1.2.4.**Parti National Libéral**, de Camille Chamoun. Dretans, poc actius.

1.2.5.**Gardiens du Cèdre**. Amb un nom així ja és bo de veure que són de l'ala més dretana de l'espectre, anti-palestins totals, i per això mateix, pro-israelians a tota pastilla.

1.2.6.**Parti Tamzin**. Són l'ala esquerra, de l'espectre cristià, d'un socialisme un tant aigualit.

1.2.7.**Elie Hodeika**. Té molt mala anomenada entre els seus correligionaris maronites. Es manifesta pro-sirià i actualment s'ha establert a la Bekaa amb una milícia pròpia.

Tota aquesta gent són matisos dins la idea general cristiana de mantenir la independència, pel compte que els té. I és que no tenen més que veure pelar les barbes del veïnat, és a dir els cristians de Síria, que allà són el darrer mot del...Corà.

El braç armat dels cristians en general són les *Forces Libanaises*, dirigides pel General Geagea, antic estudiant de medicina, molt religiós i honrat i que té el suport d'Israel...pel compte que els té.

Aquestes *Forces Libanaises* estan finançades per un impost dit KHOUA (protecció), que, si un temps era una activitat gangsteril, mafiosa, tipus "Impost revolucionari" o això, es va covertir en una efectiva garantia de l'ordre públic a partir del moment en què s'uniren els "senyors de la guerra" cristians i tragueren fora a ELIE HODEIKA (l'haurien haver fotut dedins...un taüt! em va comentar un dels meus interlocutors). Aquesta Khoua (pronunciat "júa") és un impost que s'afegeix als comptes dels restaurants, el paguen les estacions de servei en comprar benzina i es carrega a les importacions pels ports controlats per cada facció, cristiana o musulmana. (Vegeu nota i per si us interessa saber qui controla cada port.)

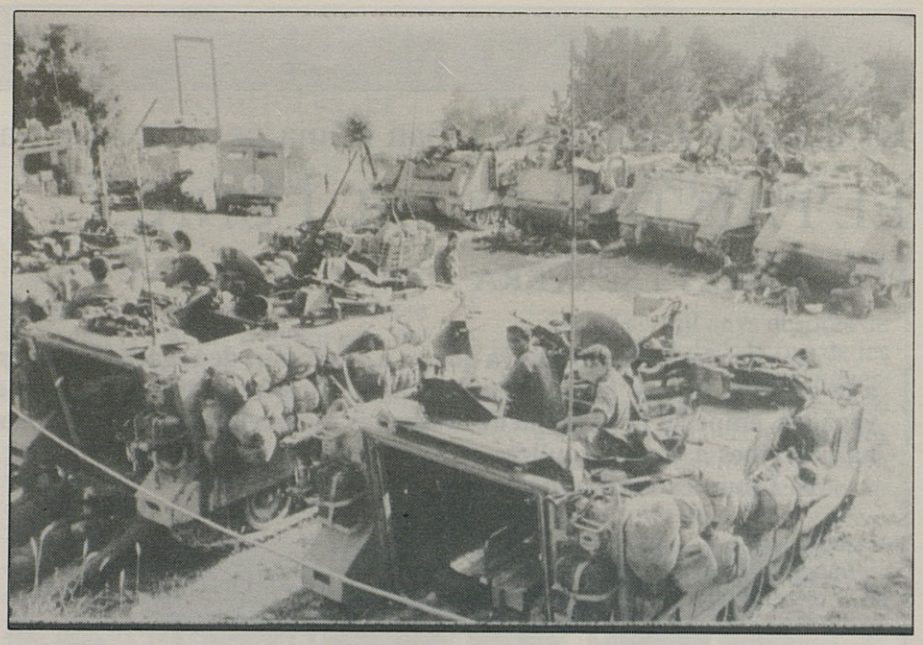

Forces Libaneses de contenció. (Foto Arxiu U.H.)

Les *Forces Libanaises* tenen fins i tot els seus tribunals de Justícia, control de preus, un canal de televisió (LBC) amb comentaris i reportatges rebuts via satèl.lit...amb una paraula, omplen el buit que deixa el govern (que fa el paper d'en Palou de la Pobla).

I pel que fa a l'eficàcia de la Khoua, els cristians em digueren que al sector àrab era una casa de barrets...i viceversa. De tota manera, i com a observador que procura ser imparcial, crec més que funcioni al sector cristià, tot coneixent els dos costats).

1.2.8.**L'Església**.El patriarca Maronita, Nasrallah Sfeir, també hi té la seva a dir, i com a bon dirigent religiós, sap nadar i guardar la roba, de manera que és amic de Síria, on hi ha una important colònia maronita; de les *Forces Libanaises*-geloses d'aquesta amistat- i, fins i tot, amb el seu col.lega de la competència, el "mufti" o "bisbe" sunnita.

ELS DIREM "MOROS" PER ENTENDRE'NS, PERÒ VULL DIR MUSULMANS, CLAR

2.**Musulmans**.

2.1.**Palestins**.

2.1.1.**Organització d'Alliberament de Palestina**. (OAP). Lider: Yasser Arafat.

Els palestins són un poble amargat i ressentit (no n'he trobat cap d'eixerit) que no ha sabut assumir el paper de nació sense estat...ni tan sols país, com és el cas dels armenis, o dels jueus de la Diàspora, que encara que ara tornin a tenir una terra a la qual dir seva, suporten l'exili sense gaire escarafalls.

La majoria d'ells s'han establert a països àrabs, on sembla que s'haurien de trobar més a pler, tota vegada que tenen la seva mateixa llengua i cultura. Els altres casos esmentats, armenis i jueus són mol més estrangers a onsevulla que vagin, però així i tot sempre he trobat més malsofrits, esquitarells i agressius els palestins que cap altre poble d'aquell redol.

El seu inefable líder ha estat mig retirat des que el foragitaren del Líban, ara fa quatre anys, i ha anat donant tombs d'un costat a l'altre. A Tunis li vengué ben just que els israelians li fessin la pell en aquella operació que tan curosament planificaren els serveis secrets israrelians (només tingueren un erro, i és que bombardejaren l'edifici just a l'hora justa on ell s'havia de reunir amb els seus...però no tingueren en compte que un "moro" mai no arriba d'hora, i quan començaren la festa, ell enca-

ra no havia arribat.)

Actualment ha tornat al Líban amb molta força; com que no es va arribar a entendre amb el rei Hussein de Jordània s'està acostant als cristians, als quals ha promès d'aportar als bancs libanesos els considerables fons de la seva organització, nodrits per les donacions dels milers de palestins escampats arreu del món. Vull dir, dels que han tengut l'empenta i el coratge d'obrir-se camí onsevulla en lloc de quedar-se a somicar als camps de refugiats, quaranta anys després de la creació de l'estat d'Israel. I per què fa això aquest home? I, doncs, per poder-se enfrontar millor als xiïtes d'Amal, que avui per avui són el seus pitjors enemics, després d'Israel, és clar. (No, no us esforceu, jo tampoc no ho entenc.)

2.2.**Xiïtes**.Aquests semblen ser els dolents de la pel.lícula, i potser que amb motiu: els seus dirigents els han menjat el *coco* de tal manera que estan encantats de deixar-se matar per "La Causa", la qual cosa els fa especialment perillosos per a tothom: la seva llista de prioritats per esclovellar el proisme va més o menys així: israelians, americans, francesos, cristians assortits, drusos, sunnites, sirians i, fins i tot, els libanesos en general, tota vegada que ells es consideren iranians de cor. No és gaire sorprenent, doncs, que tots els altres grups es posin d'acord adesiara per etzibar-los unes quantes pantoflades. És molt significatiu, per exemple, el fet que quan els israelians van a bombardejar els xiïtes de la Bekaa passin per damunt de les bateries de SAM (*Surface-Air Missiles*) sirians i aquests no n'amollin ni un, de coet.

2.2.1.**Amal**.Fins a un cert punt es pot dir que són els més moderats dels xiïtes, però Alà n'hi do. Són pro-sirians, i la seva ocupació principal consisteix, a hores d'ara, a barallar-se amb els palestins de la OAP.

2.2.3.**Hizbollah** (El partit de Déu)

(Als qui hagin fet comentaris sarcàstics sobre el nom d'aquest partit no puc més que proposar-los que es mirin de prim en compte un duro de fa una dotzeneta d'anys. Allà hi veuran el retrat d'un senyor que conquerí el poder a canonades i es posava *Caudillo de España por la gracia de Dios*. I doncs bé).

Aquests són els més maleïts de tots, i no voldria jo tenir una topada amb ells...ni amb ningú que emboliqui Déu en els seus programes. Són pro-iranians i, no cal dir-ho, anti-israelians, de socarrel.

Yasser Arafat, cap de l'OAP. (Foto arxiu U.H.)

2.3.**Sunnites** (Vénen a ser els catòlics de l'Islam; vull dir els més tradicionals, contraposats als "cismàtics" xiïtes, equivalents als nostres protestants.)

Darrerament van molt abacuats; els xiïtes no els deixen obrir boca.

3.**Drusos**

Encara que siguin musulmans, els he posat en un grup a part per les nombroses diferències que els separen: es tracta d'una religió iniciàtica, sense litúrgia ni llocs de culte.

Políticament són totalment oposats al govern de Líban. Són socialistes progressistes, a mig camí doncs del comunisme soviètic, però no acaben d'entrar-hi. El seu cap, Walid Jumblatt, em sembla un fanàtic -mai no l'he vist riure a cap foto ni noticiari- però alhora sap ser tan pragmàtic com per negociar d'amagat amb els cristians de les *Foreces Libaneises*, però amb la idea de defensar-se dels xiïtes.

Walid Jumblatt viatja sovint a Moscou, però no sol sortir gaire del seu refugi a les muntanyes del Chouf.

Una pardoxa notable és que a l'exèrcit d'Israel hi ha una gran quantitat de tropa, classes i oficials drusos, i és que aquests se senten bastant desmarcats de l'Islam en general.

4.**Govern Libanès**

Si els xiïtes són els dolents de la pel.lívula, aquest és el boig: ningú no li fa cas, fa mesos que no es reuneix, perquè els ministres musulmans són partidaris de signar amb Síria un tractat de cooperació econòmica, militar, monetària, d'educació...amb una paraula, una quasi-annexió. (Us recorda res la paraula "Anschluss"? Significa el mateix...i la cosa pot acabar igual.)

Els ministres cristians, per part seva, només accepten el pur i simple reconeixement diplomàtic.

A l'exèrcit libanès hi ha soldats de totes les religions, cristians i musulmans -la famosa Sisena Brigada, per exemple, només està composada per xiïtes. El Govern el té desplegat al llarg de la línia divisòria entre "moros" i cristians, en teoria per mantenir la pau, però de fet quan comença el cacau hi participen amb gran entusiasme: per paga els soldats estan al costat de la línia que els pertoca, "mora" o cristiana, i ja se sap que els libanesos s'assemblen moltíssim als seus veïnats de l'altre costat de la Mediterrània, els valencians; això de les traques, mascletàs, trons i coets, els encanta. Només és que ells es passen una mica, i en lloc de pólvora empren trilita, però al fons ve a ser el mateix. Mirau, sinó, el nombre de baixes que es compten després de dies i dies de combat: menys que a una *Operació Retorn* qualsevol.

5.**Altres estats**

5.1.**Iran**

Financia i estimula el retorn al fonamentalisme islàmic. Potser sigui el perill extern més gros que té l'Occident ara per ara: és la Quarta Jihad, de la qual vaig parlar als comentaris a l'entrevista amb Hugh Thomas i que és un dels temes recorrents a la novel.la que he escrit aquest estiu passat. Llavors no digueu que no us he avisat.

885.2.**Síria**

La lògica històrica vol que d'ací a deu anys el Líban sigui una província siriana (o tres, com veurem). Així es completarà el cicle de la Desena Croada, que començà amb el protectorat francès al Líban l'any 1860, i l'anglès a Palestina el 1917, quan s'esboldregà definitivament l'Imperi Otomà. Tanmateix, si s'ho proposaven, els sirians podrien acabar d'ocupar el país en un parell de dies, i dic acabar perquè de sirians n'hi ha betzef: sobretot a la Bekaa, mesclats amb els xiïtes de l'Amal.

5.3.**URSS**

Influeixen en el sarau per entremig de Síria i els drusos de Jumblatt, i han organitzat trobades entre les diferents faccions de palestins: OAP i el grup de George Habash, a veure si es fan amics d'una vegada. Pressiona a Síria perquè aquesta aturi els seus atacs contra els palestins, però no li fan gaire cas.

Per als ruskis n'hi ha prou amb què un dels grups esmentats arribi a controlar fermament una ciutat costanera important i aleshores ja hauran cobert el seu objectiu immediat de tenir un port amic a la Mediterrània Oriental, perquè a la meridional ja en tenen a Son Gadaffi.

5.4.**Israel**

Són els que ho tenen més clar de tots: mentre els "moros" es matin uns als altres, no els empipen a ells, i aquesta és la seva prioritat. Els raonaments de l'Estat d'Israel són potser els únics que puc reconstruir a tot l'Orient Mitjà, car amb aquesta filosofia s'entén que ajudin a Iran, o que bombardegin a palestins o xiïtes amb total equanimitat. Bé, total-total, no: sempre ajuden al qui va perdent, per tal d'allargar la cosa. (Això no és una de les meves *boutades*, ho he sentit de boca d'una persona ben informada, un cristià de nom islàmic que entra i surt de les dues zones quan li lleu. Naturalment, s'ha enginyat per tenir les dues targes d'identitat.)

5.5.**Regne Unit**

A primera vista semblaria que ha de fer costat als cristians, sobretot d'ençà que ha trencat relacions amb Síria, però el govern de Londres està emprenyat amb els catòlics d'Irlanda i per això no vol abocar-se a ajudar els catòlics maronites (això és el vaig sentir, però em sembla massa incongruent per a una de les millors diplomàcies del món).

Actualment s'estan acostant als drusos de Jumblatt, que no són del tot "moros" ni del tot cristians.

5.6.**França**

Aquesta és la "cortesana perfumada" de la diplomàcia mundial, segueix la seva política habitual de no banyar-se el cul i donar bones paraules en lloc de fets. Cansada que li matassin "paras" de les forces de pacificació, les retira i aconsella als seus antics protegits, francòfils al cent per cent, amb llengua i cultura franceses..., que negociïn amb Síria. I és que les ideologies que neixen al cor tenen un recorregut molt curt: s'aturen en arribar a la cartera. I així em diguren que abans de bombardejar la Bekaa feien córrer la veu, dient fins i tot els indrets que anaven a planxar, a fi que la gent es posàs a cobro...i així quedar bé amb tothom.

5.7.**Alemanya**

Un poc d'amagatotis, el CDU de Strauss ajuda als cristians i els envia armes i doblerets, que sempre fan goig.

5.8.**Alger**

Dóna suport al govern Libanès a totes les trobades panislàmiques, on sempre propugna una negociació Líban-Síria.

5.9.**USA**

Me n'han contades de tot color: des que les famoses canonades del New Jersey, tan espectaculars, sols disparaven projectils sense càrrega, fins a que cada cacauet obria un forat com el d'un camp de futbol. La més grossa, emperò és aquesta:

Existeix un pla Rogers, que consisteix a dividir el Líban en tres regions, sota el control de Síria:

NORD: Sirià al 100%, eventualment amb els cristians prosirians de Hodeika.

CENTRE: Palestí.

SUD:Israelià.

VALL DE LA BEKAA (Entre les muntanyes del Líban i Antilíban): per als xiïtes.

El preu de tal repartiment "a la polaca" seria un tractat de pau entre Síria i Israel, i sols té un factor que fa nosa: els cristians, als quals ja s'ha proposat donar-los el visat d'entrada ilimitat, amb promesa de concessió de la nacionalitat al cap d'un any, ja sigui a Estats Units, Canadà o Austràlia. Prescindint de les raons sentimentals, i tenint en compte l'esperit fenici, internacional, negociant i emprenidor d'aquesta gent, pens que tots en sortirien guanyant.

5.10.**I Espanya?**

Bé, gràcies. ■

...CONTRADICCIONS

Nota 1:

PORT	CONTROLAT PER
Beirut	Govern Libanès
Beirut, moll 5	Cristians
Jouniyeh	Cristians
Ouzai	Xiïtes d'Amal
Khalde	Drusos
Trípoli	Sirians

FRANCESC MIR i FULLANA
Metge Oculista
Implantació de lents intraoculars
Cirurgia refractiva
Adaptació de lents de contacte
CONSULTA: Hores concertades
Av. Alexandre Rosselló, 29-3.r-4.a - Telèfon: 71 48 83 - PALMA DE MALLORCA
URGÈNCIES: «Angel 24» - Telèfon: 28 13 13

PASSATGERS DE PALMA

MESTRE TOMEU ESTEVA

ANTONI QUINTANA

***Mestre Tomeu Esteva*, nat a Andratx el 1920, és cuiner, però sobretot ha estat el "Mestre" en el sentit gremial del terme. Ell va començar quan tenia 11 anys al Gran Hotel i als 24 era el cuiner de l'Alhambra, ja desaparegut. Els seus alumnes alaben d'ell el seu mal geni, els seus crits i les seves ensenyances. Jubilat com a professor de l'Escola d'Hosteleria de Palma des de fa dos anys, rep a ca seva els seus deixebles i aquells que sense ser-ho el cerquen, perquè tothom reconeix en ell un preceptor. Així i tot, encara cuina quan té compromisos i anima la gent, sobretot anima molt la Mostra de Cuina.**

-Abans de començar i convidar-vos a fer un cafè us vull mostrar una cosa.

La seva biblioteca és una mostra de quin és el seu interès per la gastronomia, i ens confirma l'amplitud de la seva formació (cuines, de pertot, els primers llibres de cuina publicats en castellà, un llibre de cuina tamil), ja que conserva gelosament receptaris encara escrits a mà de cases riques mallorquines. Fins aquí tot pot semblar normal en un professional entregat a la seva feina, però Mestre Tomeu és també un col.leccionista. Capses i capses de menús impresos per esdeveniments especials i que ell ha anat recollint gràcies a la col.laboració dels seus amics. Un menú que es va donar a Alcalà Zamora, al rei Alfons XIII de fadrí (1899), de casat, a Franco, a Alfons XII, al tzar de Rússia, cartes de Waldorf Astoria, del Berlin Hilton, menús de nou plats a 12 ptes, menús xinesos, del president de la República de Mèxic, el menú que es va donar a bord del primer avió que travessà el Pol Nord, un menú que es va oferir a Grace Kelly i Rainiero quan vengueren en viatge de noces, menús dels March, de la família reial belga, menús de quan una llagosta valia 1,25 ptes, el menú que es va donar quan l'ONU va decidir rompre l'aïllament diplomàtic, el menú del la inauguració del pavelló espanyol a la fira de Nova York, el de la cloenda, els menús de la companyia Ibarra quan anava a Amèrica il.lustrats amb la pinacoteca de la mateixa família Ibarra, un menú a base de patata, un menú imprès en paper d'estrassa, un menú del Titànic, etc...Bé, però si es tracta de cercar originalitats cap com aquesta: Mestre Tomeu ha fet una paella al Pol Nord i té un document que així ho certifica.

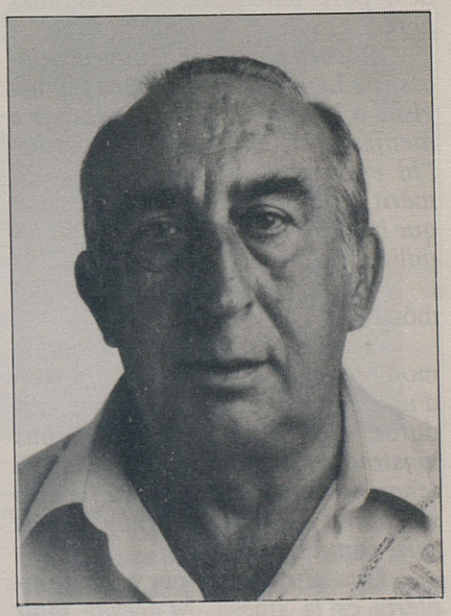

El mestre dels cuiners mallorquins

-Mestre, si la cuina és un art deu ser perquè els cuiners són uns artistes...

-Ja ho crec! Si un cuiner no és un artista no és cuiner; és un ranxer.

La cuina és l'art més antic del món. Adam va néixer en dijuni i s'hagué de preocupar de l'alimentació. Ara bé, no tot queda en art. La cuina té un suport científic que és la gastronomia; per això no tot és treball creatiu, perquè s'han de seguir unes normes gastronòmiques.

Ara, per exemple, des de fa uns 15 o 20 anys es fan menús dietètics que procuren que l'alimentació sigui sana i equilibrada. Aquests menús estudien els nivells de calories, proteïnes, sals minerals, i tot això són avanços de la gastronomia.

-Ara que parlam d'això de l'alimentació sana, no trobau que els tiberis són una exageració?

-N'hi ha que viuen per menjar i n'hi ha que mengen per viure. Teniu raó quan deis que són exagerats.

-Vós que heu fet tants de dinars pantagruèlics és ben segur que heu rebut moltes satisfaccions, però, quina ha estat la més important de la vostra vida?

-L'any 39, quan jo en tenia 19, feia de cuiner a la presó de la Mola de Menorca. Allà hi havia presoners condemnats a mort, a cadena perpètua, etc...Aquests homes tenien un coro de 200 veus i un dia el director de l'orfeó em va fer sortir al pati, ens posàrem damunt un padrís i ells cantaren: "Ranxers sense excepció/ vos volem dedicar aquesta cançó/ que ara començam a cantar/ A tu, sargent de cuina,/ i a tu ranxer major/ i a ajudants que t'imiten treballant amb ardor/ens feis un gran calderó de saborós arròs/ llenties, mongestes i ciurons/ rebeu aquest càntic dels joves presoners/ que vos estimen de veritat/ ja que vos entregau per donarnos bon viure/ nosaltres vos cantarem alegres glòries sense final". Aquesta ha estat una de les emocions més fortes de la meva vida. No teníem massa recursos per alimentar-los, però ens entregàvem i sentint 200 veus que t'ho agraeixen cantant és una emoció fortíssima.

-Tornant a la vostra biblioteca, com heu pogut recollir tot això?

-Per amics, però estic ben segur que els canteranos de moltes cases riques estan plens de receptaris que segurament es perdran. Jo en tenc un parell que mostren que la cuina dels rics era afrancesada, que era el que estava de moda. Després hi havia la cuina dels pobres. Record

que després d'haver menjat un plat de llegum, li deia a ma mare: "Què hi ha darrere?" i ella em contestava: "les anques".

-Creis que la cuina popular mallorquina mostra la fam i la misèria que hi devia haver?

-No crec que sigui exactament així. Menjàvem un bon cuinat amb ossos de porc, o un bocí de botifarró, o de xulla. Més que dir que era una cuina de misèria crec que era una cuina de la ruralia. Jo, que som fill de pescador, menjava molta sopa de peix, i peix frit, escabetxat,...Tot això aguiat amb foc, foc abaix i foc a dalt, damunt la tapadora i ben confitadet. Jo no vaig veure el que era un forn fins que vaig anar a fer feina al Gran Hotel. A aquest hotel, per exemple, les cuines eren de carbó de coc o de llenya, i havies de tenir molt d'esment amb la cendra i vigilar que no embrutàs el menjar.

-I això de les Societats Gastronòmiques que hi ha pel País Basc, que us pareix?

-Jo dic una cosa: la cuina és la base de la felicitat. Si voleu veure una reunió d'eufòria i alegria ha de ser a un lloc de menjar. La gent que passa fam o que està a règim està sempre de mal humor.

Pens que aquestes societats -i ara per aquí en comença a haver- l'únic que fan és bé, perquè han culturitzat la gent. Pensau que la cuina és cultura. França, que respecta i estima tant la seva cuina és un país culte. Aquí ara començam a fer el mateix, però ens duen molt avantatge.

-Supòs que aquest procés d'extensió cultural deu ser perillós per als professionals per l'intrusisme que hi ha. Avui qualsevol obri un restaurant.

-Sí, ara passa amb la cuina el mateix que va passar amb la construcció fa vint anys. Tothom era constructor i ja veis com estam avui segons quines finques de Palma.

-Voleu dir que d'aquí vint anys tots tendrem problemes de panxa?

-Confii que no, almenys pel que fa als meus alumnes. Encara que m'agradava ensenyar, de vegades pegava qualque bel que les caceroles s'alçaven. Però vaig començar pitjor que ells. Als 11 anys era mosso de cuina del Gran Hotel, i als 24 era el cheff de l'Alhambra i ja havia passat per l'Hotel Gran de Camp de Mar i el Mediterrani.

-Pel que veig són tots hotels de categoria. Vós mai no heu fet feina amb el turisme de masses?

-No, no he fet cuina de ranxo. L'any 57 la meva empresa em va enviar a França, i també he estat a Anglaterra, Suècia, Finlàndia, Dinamarca, EEUU.

-Creis que existeix una cuina de l'Europa del sud, de la Mediterrània?

-Crec que aquesta és sobretot una cuina de vorera de mar, des de Grècia fina a Almeria, i el que té en comú és el peix. És una cuina a base de peix i, per tant, avui és considerada d'alta categoria.

-I què és la cuina mallorquina?

-La cuina mallorquina és jueva, cristiana i musulmana. Jueva per tot el que fem per Pasqua, musulmana per les verdures, els cocarrois i el coent, i cristiana de temps medieval per la combinació de sabors agres i dolços. Aguiat amb fruites, aus farcides, porc amb salsa de magranes agres,...

Record haver sentit dir a la princesa de Lieja, quan va fer una segona visita a Mallorca, que volia tornar a menjar coca amb verdura, perquè l'hi entusiasmava. Això té el seu mèrit, perquè ella era una persona que havia tengut l'ocasió de tastar les millors cuines del món.

-I quina és la millor cuina del món?

-La francesa, perquè la cuiden molt, però és que ells ja parteixen d'una bona base. Tenen bones verdures, i les carnisseries tenen uns mostradors que fan mirera. Clar, si tenen bona matèria primera i a més s'hi miren no és gens estrany que els surti com els surt.

Una altra cuina per a mi complerta és la xinesa. M'agrada molt perquè no és gens greixosa i cou les verdures al dente.

-Fer bona cuina amb bon material deu ser fàcil. El que té mèrit, crec, és fer-la bona amb pocs recursos.

- Avui en dia ja no és així perquè, per exemple, les sopes mallorquines duen una verdura que és cara. Quan diuen que avui en dia menjar bé és car, contest que el que és car és el mercat.

-Es pot fer bon brou de peix només amb gerret...

-Millor si duu gerret i cap roig.

-No heu tengut mai ofertes de posar un restaurant?

-Sí, i moltes, però és una feina esclava. Diumenges, nadals i pasques fent feina. A més, la meva esposa ja era filla d'un restaurador i no volia que fes feina. Tal vegada ara tendria més diners, però era massa esclau. També vaig tenir ocasió d'anar a fer feina als EEUU, però no la volia per la meva família una vida de separació, i per això no la vaig acceptar. A la fi em vaig estimar més anar a fer feina a l'Escola d'Hosteleria, perquè volia transmetre als al.lots tot allò que sabia.

-Dins la vostra feina de difusió hi ha la Mostra de Cuina, com neix aquesta idea?

-La idea de la Mostra va néixer a Barcelona, que ja van per la setena. Aquí la idea va ser del sr. Francesc Izquierdo, que era el President de l'Associació de Bars, Restaurants i Cafeteries. Després, el sr. Antoni Ferrer, actual president de l'Associació, la va posar en marxa. D'aquesta manera els restaurants es coneixen, es crea un ambient gastronòmic durant deu dies. Tot això ha agradat molt a la gent. La prova és que el primer any hi hagué desset restaurants, l'any passat una vintena, i enguany hi ha hagut vint-i-vuit restaurants i set pastissaries.

-I la finalitat és donar a conèixer la cuina mallorquina.

-Això mateix. Donar a conèixer la cuina moderna que es fa avui a Mallorca i també la cuina més tradicional.

-La cuina ha de menester bons ingredients i dedicació, no és així?

-Sí, sempre dic que a una casa on hi ha senyora que cuina amb il.lusió no hi ha problemes conjugals. Tothom disfruta de menjar, els fills hi van i aquella és una taula on es xerra i es riu. En canvi, tant de sandvitx i tanta hamburgesa i tanta cuina ràpida desuneix. Crec que és cert que les guerres s'arreglen davant una taula i no al camp de batalla.

-I els vegetarians, que us semblen?

-A un món on hi ha devers set o vuit religions hi pot haver moltes cuines. Hi ha coses dels vegetarians que m'agraden molt i d'altres no tant.

Aquest és l'univers de Mestre Tomeu amb un astre de llum pròpia que és la cuina i que tot ho il.lumina. Com diu ell, grans batalles es guanyen davant una taula...i d'altres es poden perdre, i ara no em referesc a les guerres. Afortunadament la cuina també ens pot proporcionar bons digestius. ■

CULTURA

RELLEGIR SAMPEDRO

FERRAN NAVINÉS

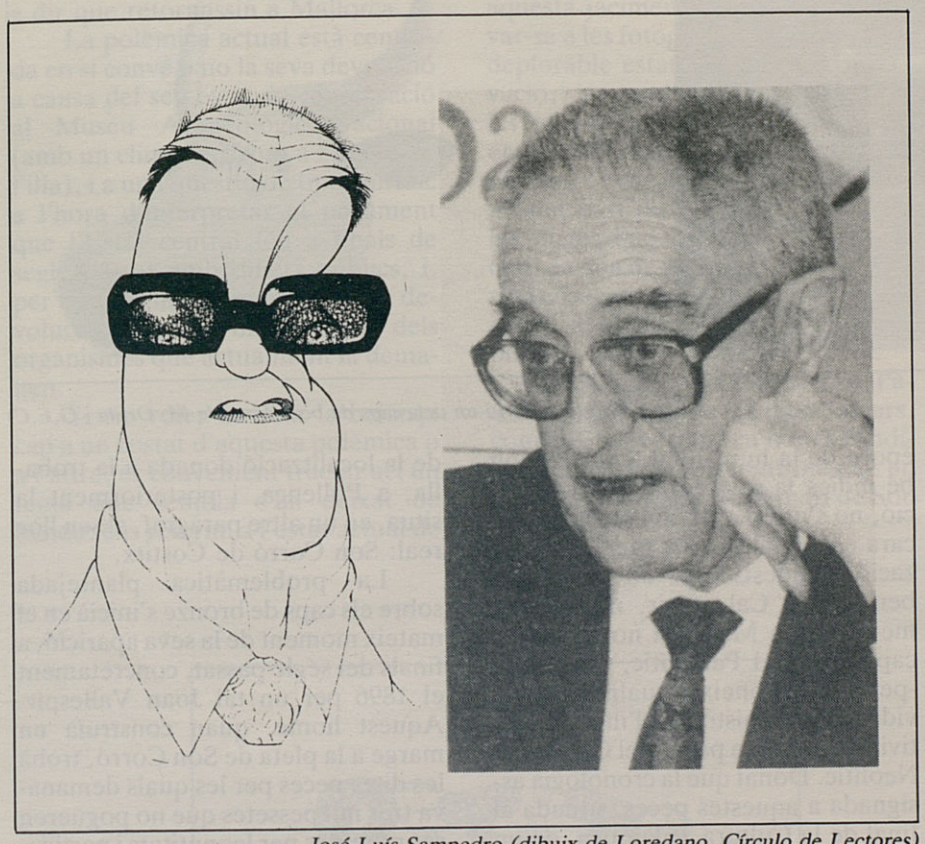

José Luís Sampedro (dibuix de Loredano, Círculo de Lectores)

Eppur, se muove el bloc socialista. Sí, quelcom canvia, també, als països socialistes. El "cop de timó" de Gorbatxov, tant en la política interna com en l'externa de l'URSS, m'han fet pensar en la conveniència de rellegir el llibre de J.L. Sampedro *Las fuerzas económicas de nuestro tiempo*, (Ed. Guadarrama, Madrid 1967): hi sorprèn l'actualitat, encara, d'alguns dels seus plantejaments.

Sorprèn, en primer lloc, el títol del primer capítol, *Un mundo en crisis*, crisi que Sampedro diagnostica tant en el nivell de la dificultat dels estats-nació per ajustar-se a les necessitats de gestió d'un capitalisme transnacional com en el de la problemàtica articulació dels països del Tercer Món en una dinàmica capitalista mundial:

"Justamente lo que ocurre hoy en Occidente es que se sigue sometiendo a un sistema social creado en su día para administrar un nivel de la técnica absolutamente superado ya por la historia: de ahí las contradicciones en que se debate el capitalismo. Al mismo tiempo, en los países emergentes del Tercer Mundo, la inyección desde el exterior de una nueva técnica, para lograr la creciente productividad que exige el desarrollo, está resquebrajando los esquemas tradicionales en que se inspiraba la urdimbre social. Así, en todos los niveles, la evolución resulta condicionada por la interacción entre las fuerzas técnicas y las sociales." (pp.97 i 99)

Però sorprèn, sobretot, per l'actualitat que recobra avui la seva anàlisi sobre la possible convergència futura dels dos sistemes: el capitalisme i el socialisme.

Respecte al capitalisme, perquè la perduració de la crisi o, si més no, la compaginació de febles taxes de creixement econòmic amb àmplies borses d'atur i de marginació social pot fer pensar si no farà esclatar a la llarga el mite del liberalisme:

"En otras palabras: hay derecho a preguntarse, ante tales circunstancias y situaciones, si el coste de la libertad, para las personas situadas en una posición social donde tal coste les resulta insignificante, no lo pagan precisamente otras gentes cuya libertad, dado su ínfimo nivel de vida, es poco más que irrisoria." (pp.155)

I perquè el mateix procés de concentració del capital en grans empreses (transnacionals o estatals) comporta la implantació progressiva de tècniques de gestió que incorporen cada cop més la planificació:

"Las fuerzas económicas actuales conducen a ese resultado, como hemos visto al considerar el progreso técnico y sus consecuencias en el campo de la concentración interna de las empresas y en el de la regulación estatal de la economía. Otras fuerzas cooperan además hacia el mismo resultado planificado, como sucede con el "poder compensatorio" (en término de Galbraith) alcanzado por las organizaciones laborales, el creciente sentido social de la mentalidad pública y otros." (pp.155)

Respecte al socialisme, perquè aquest ha perdut la batalla ideològica de l'"home nou" (encarnat pels ideals "guevaristes") i, buidat ja de les seves arrels revolucionàries, topa amb la freda realitat dels problemes del desenvolupament econòmic i dels increments productius:

"Y es que la dirección del país va pasando desde las manos de los viejos y dogmáticos a la de hombres nuevos y de formación eminentemente técnica. (...) Una generación ascendente de ciudadanos nuevos y con una actitud más racional está sustituyendo a los antiguos revolucionarios impregnada todavía de casi místicos residuos bolcheviques o de dogmas stalinianamente impuestos. Y si bien la actitud inquisitorial podía ser indispensable en los iniciales momentos constructivos del estado soviético, éste no puede hoy negarse a una cierta crítica racional por parte de los jóvenes, que no vivieron los momentos más difíciles y para quienes, por tanto, no tienen igual valor vital los mitos de la guerra civil, de la revolución y del bloqueo exterior." (pp.191)

És a dir, entram en un món en què les ideologies es temperen i la nova ètica es torna pragmàtica, racional i, possiblement -paradoxalment-, lúdica.■

SOBRE ELS BOUS DE COSTITX

MARGALIDA ORFILA

Son Corró (Costitx) i un dels caps de bou (Foto de M. Orfila i G.E.C)

La lectura d'una notícia apareguda en un diari de plena difusió de l'Estat espanyol (*El País*, 13 de març de 1987) sorprèn i al mateix temps fa reflexionar sobre el tema dels caps de bronze dels bous de Son Corró (Costitx). Per una part la reflexió ve motivada per la quantitat d'errors continguts a la notícia i per altra part per l'estat de conservació actual del lloc on es trobaren aquestes peces.

Al citat diari es pot llegir: "*Las cabezas de toro de Costitx son tres piezas de tamaño natural que pertenecen al paleolítico superior y que, junto a otras de menor valor halladas en la localidad mallorquina de Pollensa, constituyen los testimonios más antiguos de la prehistoria insular.*"

En aquest breu paràgraf es pot apreciar, en primer lloc, el fet que unes peces de bronze mai no poden ser del Paleolític, perquè en aquesta època de la humanitat, com ja molt bé indica la seva pròpia denominació, no s'utilitzaven ni coneixien encara els metalls i, per tant, la realització d'aquests caps de bous seria ben difícil. Cal afegir, malauradament, que a Mallorca no es coneix cap indici del Paleolític, iniciant-se -pel que es coneix actualment de la vida de la Prehistòria a l'illa- una activitat humana a partir del Calcolític-Neolític. Donat que la cronologia assignada a aquestes peces, situada al final de la Cultura Talaiòtica, en un moment en què aquesta està molt influenciada per elements exteriors aportats principalment per les relacions comercials amb el món púnic, i de manera especial a través d'Eivissa, sembla molt difícil que es pugui mantenir el que siguin els testimonis més antics de la Prehistòria insular.

Quant als errors de tipus geogràfic, els lectors ja s'hauran adonat de la localització donada a la troballa, a Pollença, i posteriorment la situa, en un altre paràgraf, al seu lloc real: Son Corró de Costitx.

La problemàtica plantejada sobre els caps de bronze s'inicià en el mateix moment de la seva aparició, a finals del segle passat, concretament el 1896 per un tal Joan Vallespir. Aquest home, quan construïa un marge a la pleta de Son Corró, trobà les dites peces per les quals demanava tres mil pessetes que no pogueren ser reunides per les entitats i particulars de l'illa en aquells moments, i que gràcies a les darreres gestions anaren a parar al Museu Arqueològic Nacional, salvant-se així de no anar al Museu del Louvre, ja que s'hi havien fet passes al respecte.

Avui es pretén per part del Conseller d'Educació i Cultura, Sr. Gilet, en nom del Govern Balear i a través de Mª Antònia Munar del

A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la vinya i el vi, emergeix l'Illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi cresxin fermes vinyes i s'hi crein esplendorosos vins coneguts des de l'antiguitat

VINYES I BODEGUES JAUME MESQUIDA · PORRERES · MALLORCA · DESDE 1945

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

Consell Insular de Mallorca, que tornin a l'illa, tal com es subratlla a l'article citat, i també aparegué com el tema de la setmana al *Diario de Mallorca* del dia 1 d'abril de 1987, al suplement "Diario de la escuela". La petició està basada en el fet que seria convenient que les peces estassin ambientades al lloc de la troballa, és a dir que retornassin a Mallorca.

La polèmica actual està centrada en si convé o no la seva devolució a causa del seu estat de conservació al Museu Arqueològic Nacional (amb un clima sec front a l'humit de l'illa), i a una qüestió de tipus jurídic a l'hora d'interpretar el pagament que l'Estat central féu a finals de segle passat amb diners públics, i, per tant, és lícit demanar la seva devolució, segons la interpretació dels organismes que actualment la demanen.

Sense voler inclinar la balança cap a un costat d'aquesta polèmica o a l'altre, és convenient tractar ací un tema que sembla s'ha deixat de banda: ens referim a l'estat actual de conservació del lloc on es trobaren aquests caps de bou, el santuari de Son Corró, donat que a les dues notícies aparegudes als dos diaris esmentats es concedeix importància al lloc on es trobaren.

Aquesta preocupació va ser la que ha mogut en part a la redacció d'aquest escrit, ja que una visita a aquesta jaciment, com pot comprovar-se a les fotografies, ens indica un deplorable estat, no sols de conservació, sinó també de neteja. Una de les parets serveix com a divisòria entre dues marjades, que constituïa els tambors de les columnes que formaven part de l'edificació. A més, les pluges d'aquest hivern han repercutit en una de les parets, que en part s'ha esbucat, la qual cosa es pot apreciar si se separen els batzers que cobreixen quasi tota aquesta paret.

Si es té interès a conservar el Patrimoni Cultural de les illes Balears, comencem per tenir en bones condicions allò que encara ens queda i en aquest cas concret el santuari de Son Corró. ■

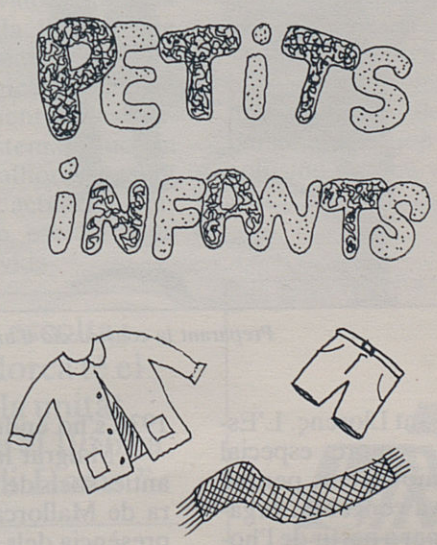

roba per a nins i nines

C/ Born, s/n. INCA

LA MOGUDA PLANETÀRIA

UN ANY DESPRÉS

ANTONI GINARD

El vint-i-sis d'abril de l'any passat es produïa l'explosió d'un dels reactors de la central de Txernòbyl. No era el primer problema en una central d'aquest tipus, però s'assegura que ha estat l'accident més greu que fins ara hi ha hagut -com es diu, hem de tocar fusta- en la utilització de l'anomenat "àtom civil" als gairebé 400 reactors que funcionen a les centrals tèrmoelèctriques del món.

El debat sobre l'ús de l'energia nuclear torna a estar de moda a Europa. Mentrestant, els poders polítics que tenen el poder -siguin els que siguin- i els teòrics del sistema no posen massa el tema en qüestió. El justifiquen com una necessitat. Les centrals nuclears representen una part important en la producció d'electricitat als països desenvolupats. Tampoc no sembla que els preocupi el problema de la ràdioactivitat i els residus radioactius. Aquest seria un mal també necessari.

Pel que sabem, sembla que els àtoms encara no tenen sexe. És a dir, no es tracta sols de les petites bombes atòmiques que són les centrals nuclears. Per moltes reunions de granots que facin els representants de les "potències" per a la limitació de les armes atòmiques, els resultats pràctics no arribaran ni a llarg termini.

Segons les estadístiques, el nombre dels anomenats caps nuclears dels quals disposen russos i americans és gairebé de vint-i-quatre mil. Si es confia en les seves negociacions, no hi ha dubte que haurem d'aprendre a conviure amb l'energia nuclear.

Passi el que passi, per assegurar el futur, cal mantenir viva la memòria del desastre. La lluita a favor de les energies alternatives no és una causa impossible. Malgrat sigui contra corrent, el combat ha de continuar. Com a mínim, els tords sempre ens ho agrairan.

SOCIETAT

30 ANYS D'ESCOLTISME A MALLORCA

JOSEP M. MAGRINYÀ I BRULL

Els dies 1 al 3 de maig tingué lloc a Palma la 28ª Assemblea General del Moviment Scout Catòlic d'Espanya (MSC). El 20 de febrer de 1966 la Conferència Episcopal Espanyola acceptà la constitució d'aquest moviment i els seus estatuts, després de molts intents precedents, concessions condicionades i esforços reiterats. El fet que l'escoltisme no disposàs d'una organització conjunta i reconeguda oficialment, li impedia ser membre de l'organització mundial. Per això és important aquesta data. Per part de les delegacions diocesanes d'escoltisme firmaren l'acta fundacional els representants de Barcelona, Vic, Girona, Mallorca (Eladi Homs), Bilbao, Vitoria, Sant Sebastià, Pamplona, la Supradiocesana de Catalunya i l'Oficina de Coordinació d'Escoltisme (OCDE), que presidia Jordi Bonet i que agrupava les distintes associacions que seguien l'orientació del buró mundial del MSC.

Preparant la construcció d'una embarcació amb bidons.

EL MOVIMENT D'ESCOLTA I GUIATGE DE MALLORCA té el seu origen en la unitat RAMON LLULL que el 1956 va organitzar Eladi Homs i amb la que l'any 1958 va constituir la seva esposa, Maria Ferret, la ROSA DE BARDISSA, la primera femenina del guiatge. Des de llavors, 30 anys ininterromputs d'escoltisme catòlic han estat presents a Mallorca. En una primera etapa, l'escoltisme va tenir implantació a la nostra illa amb *Exploradores de España*, sota l'empara de l'Església. Des de 1914 existeix documentació que fa evident la seva presència i el 1919 la revista *El Explorador Mallorquín* informa que hi ha tropa scout a Palma, Inca, Sant Joan, Sóller, Binissalem i Sant Llorenç. L'Església ha tengut sempre especial atenció a aquest moviment, perquè Baden Powell el va concebre, organitzar i desenvolupar a partir de l'home creient i va posar èmfasi en els valors transcendents de la persona.

El 1929, Baden Powell desembarcà a Palma (en un creuer per la Mediterrània) i els Exploradors feren un gran parada al moll. El 1931, Josep Forteza-Rei intenta organitzar, en el marc de l'Associació de Cultura de Mallorca, un grup semblant a "Palestra" que, a Barcelona, J.M. Batista i Roca havia constituït amb un propòsit d'educació global i de caire catalanista, però no va quallar. El vent d'intolerància de 1936 s'ho endugué tot, finalment.

Malgrat la bona disposició dels antics socis de l'Associació de Cultura de Mallorca que hi facilitaren la presència dels seus fills, la tasca d'Eladi i Maria per fer créixer les primeres unitats no va ser fàcil, en un clima polític tan poc propici. Les mateixes entitats d'església no volgueren acollir les al.lotes en el primer moment, i hagueren de fer les reunions a la casa del sr. Francesc de B. Moll, a la plaça d'Espanya. Els al.lots, entre la Joventut Antoniana i els Caputxins, tengueren millors facilitats. Però la proposta de l'escoltisme era engrescadora i els obstacles no aparegueren per la manca d'al.lots i al.lotes, sinó perquè calia fer caps, educa-

dors, que assumissin les funcions educatives.

La innovació pedagògica que significava educar a partir del joc, de les activitats i de les iniciatives dels mateixos educants; la introducció de l'eix de "país", que valorava l'arrelament al lloc d'actuació i que sensibilitzava per al descobriment i coneixement de la pròpia identitat; la decidida renovació de la didàctica de la fe (en una anticipació del que promouria després el Concili vaticà II) i que, endemés, a partir de 1973 es plantejava tota la problemàtica de la coeducació i introduïa les unitats coeducatives, feren de l'escoltisme una cosa nova que evidenciava la realitat de la pedagogia activa.

Durant els anys 50 i 60, la situació jurídica de l'escoltisme i el guiatge, pel fet que són moviments d'Església, els permet moure's amb bastant autonomia i sostreure's de l'autoritat política del partit únic. Això fa que recullin i exerceixin funcions de suplència, sobreposades, molt singulars i contradictòries, les quals, d'altra banda, serveixen per dotar-los d'equilibri i seguretat: desenvolupament personal i compromís social i polític; atenció a l'individu, potenciant la seva inserció ciutadana en el marc de la comunitat; remarca de la personalitat a través del diàleg i els acords per majoria; valoració de la religió i respecte a la llibertat de consciència; espontaneïtat creativa i disciplina metodològica; iniciativa personal i reconeixement de l'estructura necessària al sistema educatiu de l'escoltisme...Tot alhora, present sempre en qualsevol actuació, permet que la proposta escolta sigui també una opció de vida.

"El moviment escolta i guiatge de Mallorca té el seu origen en la unitat Ramon Llull que el 1956 va organitzar Eladi Homs."

L'atenció i dedicació que es requereix dels educadors, i dels mateixos al.lots i al.lotes, i el fet que sigui un moviment vinculat a una organització mundial amb criteris diversificats, obliga a certa especialització i, per tant, a una no fàcil i multitudinària presència. A Mallorca, la seva implantació ha afectat, en tot temps, entre 600 i 1.200 persones, segons èpoques i circumstàncies. El 1960 funcionen 4 agrupaments a Palma i 1 a Manacor; el 1966, 9 a Palma, i a Manacor, 2 a Sóller i 1 a Felanitx.

El 1975, un grup de Caps s'escindeix del MSC i es constitueix en "Escoltes de Mallorca", organització desvinculada de la diòcesi i que empara l'Obra Cultural Balear.

Actualment, el "Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca" compta amb uns 750 membres en 9 agrupaments de Palma, 1 de Sóller i 1 de Binissalem, tots mixts d'al.lots i al.lotes.

"La situació jurídica de l'escoltisme i el guiatge, pel fet que són moviments d'Església, els permet moure's amb bastant autonomia."

L'escoltisme, que també es defineix com una etapa educativa complementària de la família i l'escola, és una proposta permanent per educar en llibertat per a la llibertat, que suscita la capacitat d'interiorització de cada persona, és a dir, l'esperit crític -no en el sentit crític negatiu- per tal d'evitar les actituds negativistes actuals; que intenta el compromís solidari, il.lusionat i optimista; que es mou en el marc de la naturalesa que li proporciona dificultats i l'obliga a resoldre-les, i que es desenvolupa en l'espai de la lliure voluntat personal, perquè cadascú és a l'escoltisme perquè vol.

"L'any 1975 un grup de caps s'escindeix del MSC i es contitueix en "Escoltes de Mallorca" que empara Obra Cultural Balear."

Caps del guiatge.

Quan la personalitat del nostre país no ha estat, ni de molt, plenament recobrada, creiem que l'escoltisme no ha de renunciar encara a la tasca de suplència a favor de la identitat del nostre poble i de la nostra llengua que ha fet durant tants d'anys, perquè en aquest camp és evident que li queda un llarg camí a recórrer. Els centenars, potser milers de persones que hem fet part dels seus agrupaments, li ho agraïrem. ■

VIAJES MARTEL S.A.

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears
Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears
Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears
Tel. (9)71/36 70 13
Telex 69434 bima E

DE CAP A CAP D'ANY

ANDREU RAMIS/ ANTONI GINARD

MAIG

Pel maig la terra està en saba. Maduren les cireres i comencen els albercocs a finals de mes. Convé estanyadar o llevar els rebordalls dels arbres fruiters perquè no prenguin la saba als fruits. També es bon temps per empeltar garrovers, albercoquers i figueres. El fruit de l'ametller comença a estar avançat, ja sabeu que per l'Ascensió (31 de maig), ni ametlla ni ametlló. A més, aquest era un dia molt assenyalat, hom diu que ni els aucells duen busques al niu.

Convé fermar els serments a la vinya, continua sent bon temps per llaurar vinyes (final d'abril-principis de maig) i esporgar-les o llevar el pàmpol per tal que els raïms prenguin amb més força.

Pel maig, a segar vaig. Aquesta dita fa referència, sobretot, a la sega de les faveres i de l'ordi i la civada. L'ordi no vol veure el juny. El blat se sega un poc més envant, però, recordau que si plou els deu primers dies de maig, quan el blat està en flor, no va bé; tuda el gra que en aquest moment es congria i hi ha moltes caixes buides.

Durant aquest mes també preparaven per batre; feien la pols a les eres, la qual cosa consistia a llaurar l'era amb una arada de llaurar faves, seguidament batien la terra amb un carretó amb una post darrere i feien la pols, tot això per tal de preparar l'era per batre les faves a principis de juny.

Si sembràreu pèsols a la seca, segurament serà hora d'arrabassarlos.

Als llocs d'aigua, sembrareu "sorgo", blat de les índies, mongetes i melons. Podeu trasplantar moniatos i collir patates, raves i pastanagues. No oblideu regar de tant en tant. Si heu de mudar el planter de pebres, s'ha de mudar de dia vint-i-cinc de maig endavant. A la seca, el dia de la Creu (3 de maig) és un bon dia per sembrar melons i síndries.

Si plou, creixen les herbes de les pastures, hi ha molt de menjar i el bestiar floca de valent. Amb l'arribada de la calor, tonen les ovelles; les han de tondre amb lluna vella, si volen que la llana no s'arni. So voleu llana per fer un matalàs o per filar, l'heu de rentar amb lluna vella, amb lleixiu de cendra de clovella d'ametlla, amb aigua tèbia per no escaldarla.

Per evitar que les bísties estassin grosses en temps de feina, durant el mes de maig, procuraven manarles al cavall o al gorà.

La mosca de maig atabuixa de granat el bestiar i sobretot els bous. Les mosques emprenyen de manera persistent el bestiar de llana, especialment després de la tosa.

Les saons de maig són bones per a les abelles i la mel que s'extreu aquest mes és la millor de tot l'any.

Pel mes de maig totes les herbes tenen habilitats curatives. Floreixen els rosers. Les fulles de flor (els pètals) de roser són bones per rentar els ulls. Al jardí, podeu trasplantar roses místiques, sols coronats, clavellers de moro i alfabegueres, a les quals convé posar-hi closques de caragol amb la boca cap amunt dins el cossiol, per conservar la humitat. És el temps de collir violes, geranis, roses, margalides, sabates del Bon Jesús, flor de bolatxa, vaumes pensamenteres i *xiringuillo*.

Les serps de maig no tenen verí; diuen que el deixen damunt una pedra plana. Per això, les posaven vives dins una botella d'oli, la deixaven a la serena i l'oli servia per curar ferides.

L'aigua de pluja de maig és la millor per cuinar les faves. Però, si fa mal temps, pot anar malament la cria de la perdiu; especialment si fa llamps, perquè la perdiu s'aixeca i les perdius petites es banyen. Entre el 5 i el 15 de maig, a devers la Marina de LLucmajor, neixen les primeres perdius, mentre que a la Serra són una mica més tardanes.

El dia de la Creu (3 de maig) es feia la benedicció de l'anyada i de tots els sembrats, la qual cosa era una cerimònia molt important dins la pagesia. Durant aquest mes també comença el cicle de les fires de primavera. El primer diumenge ja tenim la de Sineu on podeu anar a dentar falçs als trinxeters i a comprar picarols per a les ovelles.

Dia 15 és la festa de Sant Isidre Llaurador, patró dels conradors; dia 17 se celebra la festa de Sant Pasqual Bailó, a qui invoquen per ben dormir i no tenir mals somnis. Dia 22 és Santa Rita, patrona dels impossibles.

En general, el maig té fama de bo, però pot tenir molt males obres. Les oliveres treuen borra i *de borra de maig no me n'empatx.* ■

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

LA BASÍLICA DE SON FIOL...UNA SINAGOGA?

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

És una llàstima que el llum de la cultura no salvàs, a la primera meitat del segle XIX, la que avui seria la sinagoga més antiga d'Europa occidental.

En el ja llunyà any de 1833 i a una vinya de Son Fiol, al terme municipal de Santa Maria del Camí, a molt poca fondària, fou descoberta una antiga basílica, avui totalment desapareguda. Constaven les ruïnes de tal temple de tres trespols d'altres tantes naus separades per columnes i que completaven un paviment en forma de mosaic fet amb marbres del país de quatre colors: blanc, negre, vermell i groc. Les naus, a dreta i esquerra de la principal, mostraven figures geomètriques entrellaçades, a més, flors i estrelles. A la nau del mig hi havia un total de vuit quadres bíblics que representaven a Adam i Eva al paradís amb la serp caragolada a un arbre entre d'altres animals; la venda de Josep pels seus germans i l'entrevista d'aquell amb aquests; jardins plens de flors...Els historiadors suposen que tal obra fou bastida en el segle VI o VII, és a dir, durant la dominació bizantina, fet pel qual ha estat catalogada entre les basíliques cristianes primitives de les illes: la Carrotja del Port de Manacor, Son Peretó de Manacor i Son Bou de Menorca, entre d'altres vestigis arreu de l'arxipèlag... Però al contrari dels edificis darrerament esmentats, l'edifici de Son Fiol no presenta cap dels símbols cristians, perquè si en aquests hi ha piles baptismals en forma de creus, dibuixos eucarístics com els de l'epitafi de Balèria i signes de l'època paleocristiana: peixos, anyells..., al recinte que comentam només hi trobam l'Antic Testament i les decoracions tradicionals jueves, com són les estrelles (de sis puntes?) i els motius florals, tan freqüents a totes les sinagogues del món i especialment a les d'Israel...Era, doncs, Son Fiol una sinagoga? Recordem que durant la civilització bizantina havien de conviure únicament en aquesta terra cristians i jueus. Pensem també que al mapa del Repartiment de la Part Forana entre el Rei Jaume I i membres de l'aristocràcia catalana que havien participat a la reconquesta, no mancaven jueus encara establits pels voltants de la comarca de Canarossa, aquella que tenia per centre la primitiva parròquia de Santa Maria del Camí. Així i tot, ja quasi convençuts de l'origen hebraic de Son Fiol, ens assaltarà un dubte...Com podia estar adornada una sinagoga d'aquell temps amb dibuixos de l'Antic Testament quan una llei judaica ho prohibia? Potser la resposta la trobarem en una altra troballa arqueològica...Efectivament, ja que certes pintures, escenes de les Sagrades Escriptures, les més antigues que es coneixen, foren descobertes a una sinagoga siriana del segle III...

Representen la filla del Faraó d'Egipte, nua, banyant-se al Nil, en el moment de trobar a Moisès. I en segon lloc al profeta i patriarca, abans esmentat, quan proclama a Daviu com a rei d'Israel. En resum...tindríem un precedent prou clar i abastament important per posar la nostra tesi com a més possible. Llàstima que l'arada de l'ignorància hi passàs per damunt, a quelcom més de cent anys de nosaltres... ■

NATURA

JARDÍ BOTÀNIC. FLORA EXÒTICA

PERE LLOFRIU

La importància dels jardins botànics és un fet inqüestionable. N'és una bona prova el que tots els països civilitzats han procurat tenir-ne un o diversos, pel seu interès, no sols per curiositat, sinó també per sa labor divulgativa i investigadora, i darrerament com a conservació d'espècies. (Faustino Castilla. Jardín Botanico de la Orotava. Everest. León 1984.)

De jardí botànic no en tenim, però amb el temps i donant canya en podríem tenir. De moment, amb una bicicleta i uns retalls *d'El Mirall*, -per exemple-, ens podem fer la il.lusió que en tenim.

Diem encara "Jardí botànic" al jardí de la Misericòrdia, el nom i el tipus és l'únic que queda d'un intent que es remunta al segle passat (1). Fa uns deu anys, per iniciativa del GOB, en col.laboració amb l'Ajuntament de Palma, i recolzat moralment per tothom, hi hagué un altre intent de jardí botànic, aquesta vegada dedicat als endemismes, però tampoc no va passar del projecte Actualment, s'està construint un jardí de plantes endèmiques al Museu de Ciències Naturals de Sóller, amb la sola aportació de voluntaris, i a Lluc n'hi ha una mostra.

A part d'algunes plantes d'excepcional interès botànic, que seran molt poques, gairebé totes les que es relacionaran ací, són plantes, normalment llenyoses, de les quals només tenim inventariat un o poquíssims exemplars. Amb comptadíssimes exepcions, els propietaris o responsables d'aquestes plantes, no saben que les tenen, i sobretot quan es poden confondre amb una espècie comuna. Per això, a part que no són objecte de cap atenció especial, tenen el perill que amb una "poda" les destrueixin el seu hàbit natural, com veiem tan sovint als carrers i jardins públics. Així, fa pocs mesos han desaparegut uns xipresos *torulosa* d'uns magatzems d'Obres Públiques; al carrer Aragó, altura Foradí, en queden uns quatre exemplars que podem suposar que es reguen quan plou, si no els tiren l'oli brut. De la mateixa manera, al carrer Antoni Maura de Palma ha desaparegut un *calocedrus*, per "sort", en queda un altre ofegat entre un hibiscus i un plàtan.

Gingko bibola. *(Foto de P. Llofriu)*

L'inventari d'aquestes plantes és prou dificultós, ja que solen estar situades casualment, i si no tenen un hàbit específic singular, només es poden descobrir inspeccionant-les de prop, i no es pot rebostejar a jardins particulars. Per tant, l'inventari no és res definitiu, sinó que només es comença. Si algú hi vol col.laborar, farem un treball més complet.

GIMNOSPERMES

Cicadàcies. Són plantes amb hàbit de palmera, i perfectament confusibles per qui no estigui introduït en la botànica, però sistemàticament, n'estan anys llum. Les cicadàcies, són la transcisió dels *pteridofits* (falgueres), a les fanerogames (plantes amb flors), i ja pertanyen a aquest darrer grup, per tenir fulles especialitzades per a la reproducció amb òrgans masculins i femenins (3).

Cycas revoluta Thunb. de Xina i el Japó, és una planta diòica, és a dir amb peus masculins i peus femenins. Com a quasi totes les fanerogames, la inflorescència masculina és un brot de creixement limitat, però les inflorescències femenines no, és a dir que les plantes femenines, continuen creixent pel mig de la inflorescència.

És comuna als jardins, la podeu veure a l'Hort del Rei.

Gingkoacies.

Gingko biloba L. de Xina, és un altra autèntic fòssil vivent, ja que és l'única espècie de la família. És una de les poquíssimes gimnospermes de fulla plana i caduca, i per si no bastassin les extravagàncies, el fruit -que n'hi ha que no és un fruit perquè només en fan les angiospermes- és talment una pruna, amb una olor que val més no descriure, però el bessó del pinyol es menja (diuen).

N'hi ha tres exemplars a la Granja d'Esporles, i dos a la Facultat de Biologia, un dels quals, el mes de juny passat va perdre totes les fulles, per inanició, però les va tornar a recuperar.

Pinàcies. Són arbres, amb poquíssimes exepcions, amb les fulles aciculars i els fruits en forma de pinya.

Abies alba Mill., del centre i sud d'Europa, és l'avet dels Pirineus, on forma els boscos dels vessants muntanyosos. Té les pinyes erectes i les fulles, normalment dístiques amb dues llistes blanques davall, i l'àpex escotat. (4)

Jardins d'Alfàbia. Plaça de Sant Llorenç.

Abies pinsapo Boiss., és el pin-

sapo, l'avet de les serres de Cadis i Màlaga. Les pinyes són tambe erectes però les fulles sempre radials, i és molt característica la ramificació "creuada".

Un exemplar jove a la Plaça de Sant Lorenç (podria ésser un híbrid).

Pinus radiata D. Don. de Califòrnia. S'utilitza per a repoblacions artifioses i molt discutides a la Cordillera Cantàbrica. Té les fulles en grups de tres, fins a 15 cm. i les pinyes asimètriques poden aguantar molts d'anys al tronc.

N'hi ha un grup a la zona verda de Son Gotleu-Can Capes, que té aspecte de no aguantar molts d'anys.

Taxodiàcies.

Taxodium distichum (L) Rich. de nord-amèrica, és una altra espècie ben curiosa: és caduca, i pot viure amb les arrels totalment inundades, que és com sol viure naturalment. Les arrels surten de la terra i prenen l'aire per uns òrgans especials.

Un exemplar a la Quarantena.

Cupressàcies són arbres i arbusts, de fulla perenne, lineals o esquamiformes imbricicades. Ho són els xipresos, savines i ginebrons.

Cupressus torulosa D. Don de l'Himalaia, és semblant al xiprés de cementeri, però les branques són tortuoses, no és tan tupit, i el fruit és aproximadament la meitat de petit, d'una 2 cm. de diàmetre.

Queden uns pocs exemplars al carrer Aragó, altura Foradí.

Cupressus funebris Endl. de Xina, té les branquetes pèndoles i les fulles grisoses. El fruit té un diàmetre d'uns 15 mm.

Alguns exemplars al jardí de Torre Cega (Cala Rajada).

Calocedrus decurrens (Torr.) Florin, de nord-amèrica, té els gàlbuls (fruits) pènduls fusiformes d'uns 3 x 1 cm., amb sis escames molt desiguals.

Queda un exemplar al carrer Antoni Maura, ofegat entre un hibiscus i un plàtan.

Juiperus cominus L., és el ginebró cosmopolita, que a Mallorca és substituït pel seu germà *J. oxicedrus*. El fruit d'aquesta planta és el que dóna el gin menorquí (però a Menorca tampoc no n'hi ha: els duen de fora). Les fulles liliars punxegudes, tenen una banda blanca enmig. (El ginebró nostre en té dues.)■

Jardí Botànic, el temps de Franco.

(Foto de P. Llofriu)

Un exemplar a la Quarantena.

NOTES

(1) Vegeu *Diario de Mallorca* 28-11-86
(2) Vegeu id. 23-2-75
(3) Font i Quer, P. *Iniciació a la botànica.* -Fontalba. 2ª Ed. Barcelona 1979
(4) L'avet de nadal, és el *Picea abies*, que té les pinyes pèndoles. Ni abunda ni escasseja.

CLÍNICA DENTAL
DR. FRANCESC A. PÉREZ PASTOR
Metge Estomatòleg
Pròtesis dentals
CONSULTA: Hores concertades
Av. Arquitecte Bennàssar, 16-1r.-1.ª - Tel. 29 26 39 - PALMA

RECULL: D'AQUÍ I DEL MÓN

MIQUEL COMPANY/ MIQUEL GRIMALT

ILLES

Arran de la crisi que ha suposat una sèrie de *vagues promogudes*, darrerament en el sector de transports i que ha afectat directament a les nostres illes, el nostre president **G. Cañellas** reaccionà davant el silenci de l'Administració Central, la qual -no sabem si per acallar la seva veu o per fer sentir la pròpia- envià el ministre de transports, Abel Caballero per calmar la tensió.

En contra del temps mogut que sol caracteritzar *la primavera*, la monotonia meteorològica ha estat la definidora del passat abril, on a manca de pluges, una forta insolació i boirades han constituït una estranya estació de transició.

En molts altres aspectes, la primavera ha estat època de transformacions ràpides. Forçades per la premura de les properes eleccions, **les obres públiques han rebut una forta empenta de les tres administracions**. D'aquesta manera, la carretera de Campos a Llucmajor s'ha obert al trànsit, el carrer Indústria va veure reparades les canalitzacions en un sol dia, i a molts de municipis, l'asfalt va cobrint carrers i camins *promesos fa 4 anys*.

Coetàniament, *les candidatures municipals, autonòmiques i europees* han quedat fixades com a primer ball de l'acte electoral.

Per segona vegada en el que duim d'any hi ha hagut seriosos incidents en un concurs de música pop. Concretament fou a una de les audicions del **Concurs Pop-Rock**, i els protagonistes foren els mateixos per ambdues bandes: d'un costat la policia municipal i d'altra grups incontrolats que volien envair l'escenari on actuaven els diversos grups aspirants.

Fent una maniobra política semblant a la de l'any passat, el Govern ha firmat la necessitat de dur a terme **les maniobres militars a Cabrera** i immediatament les ha autocensurades.

540 quarterades de **l'Albufera** han passat a ser propietat de l'Administració pública, amb què prop de 1.500 quarterades (la quasi totalitat d'aquesta zona humida) pertanyen al domini públic.

Han sorgit discrepàncies entre la **CA i la Federació Balear de Pesca Submarina**. En un intent de controlar *els abusos de la caça subaquàtica*, la Conselleria d'Agricultura va oposar-se al calendari de concursos d'aquesta activitat perquè el considerava massa extens.

El problema s'ha resolt amb poques negociacions, el que hauria de mantenir que segueixi la intenció d'establir una regulació d'aquesta caça.

Coincidint amb la setmana dels pancaritats, s'ha celebrat a Palma la trobada de nombrosos balladors d'arreu del món, sota el nom **Festival mundial de Bailes folklóricos**.

La identificació era senzilla a través dels vestits; però les presentacions orals eren sovint uniformitzades, bé en castellà o en anglès. Així ho vàrem poder constatar a la Plaça Major on veiérem dances *ibicencas*.

Amb més pena que glòria passà el **1er de maig**. Poca gent a les convocatòries dels sindicats que contrastava amb les platges força concorregudes en aquesta diada.

Poques novetats i poc novedoses, seria el comentari més escaient que es podia constatar després d'haver vist els llocs de venda a la **Fira del Llibre**. Proliferaran reedicions, sinó reimpressions d'obres consagrades, el que diu poc en favor de la dinàmica cultural del nostre poble.

El fet de no ser dia lectiu restà animació a la diada, privada d'un element tant tradicional com és la presència de nins.

DE L'ESTAT ESPANYOL

En una doble acció propagandística i policial, el Govern de l'Estat ha promogut una campanya antidroga batiada amb el nom **Operación Primavera**. Un nombre considerable de petits distribuïdors de droga han estat detinguts i entre ells, personatges de la *jet*.

Més efectiu pensam que serà l'actitud de les associacions de veïns d'oferir informació i col.laboració per tal de controlar el tràfic de droga.

En una entrevista sospitosament ben preparada i de to artificiòs, **el president González fou requerit per Victòria Prego**, que, recordant d'altres campanyes electorals, sembla especialitzar-se en aquests "d'actuacions". A manera de paràboles, els exemples fluïren de la boca de González, ens presenta un futur de color rosa.

S'estrenà sense expectació i arraconada a hores de baixa audiència, la sèrie televisiva **Amerika** que anava precedida de conflictes sobre la conveniència del seu contingut. Si hem de fer cas als comentaris que han sortit no passa de ser un serial televisiu, totalment soporífer i vulgar.

INTERNACIONAL

El darrer viatge papal a Alemanya ha provocat reaccions violentes de determinats grups socials que no han trobat altra manera d'expressar la seva disconformitat que cremant esglésies.

Waldheim, president de la República Aústria, ha estat vetat pels USA, acusat de participar activament a l'holocaust del poble jueu. Suposam que els acusadors estaran nets d'haver contribuït a l'extermini de cap altre poble de la terra.

Es parla d'una autèntica **guerra econòmica entre els USA i el Japó** davant la forta competència dels productes japonesos al mercat americà. Els resultats d'aquesta tensió comercial entre ambdós països ha tengut com a conseqüències més puntuals l'espectacular enfonsament del dòlar respecte del yen, la qual cosa ha duit els USA a crear una sèrie de mesures proteccionistes davant el *síndrome nipó*. ■

LIBER MONSTRUORUM

LA GANYA

La ganya viu encollada en les encletxes de les penyes. No té coa, ni cames, ni cos; només una gran ganya amb dos morros grollers i rojos que fan feredat.

La ganya, però, es nodreix just de molses i de falgueres, i de les pedres que fa tornar molles, quan les mastega amb gran golafreria. És bèstia molt inconstant i movedissa, i és molt mala de glapir. Només pot caçar-se els dies solsticials -en el temps seu de la criança-, i encara amb l'ús de paranys molt enginyosos de patent birmana.

La ganya pot ser reclamada amb un xiulet d'os de coa de ca nanell.

Hi ha ganyes de moltes castes, car, com ja s'ha dit, és animal molt variant.

MIQUEL RAYÓ
JAUME GUAL, il.lustració

Boutique
c. Impremta, n 1 (Pas d'en Quint)
Tel. (9 71) 72 40 98 - 07001 Palma de Mallorca

RETALLS FORANS

ELS ERMITANS

L'hebdomanari *Bellpuig* d'Artà, al número 49, publica una entrevista amb els ermitans que resideixen a l'Ermita de Betlem, en la qual els seus tres moradors expliquen la seva vida i situació.

La Congregació d'ermitans fou fundada al segle XVII, pel venerable ermità Joan de la Concepció Mir. Actualment, a Mallorca, hi ha 15 ermitans a Mallorca repartits a les següents ermites: 4 a Sant Salvador de Felanitx, 3 al puig de Bonany, 5 a la de Valldemossa, i 3 a la de Betlem d'Artà.

"La nostra vida és contemplativa, seguint l'espiritualitat dels Pares del Desert, adaptada al temps d'avui i actualitzada pel Concili Vaticà II. La nostra vida per tant va combinada per l'oració i el treball". "L'ermita d'Artà té un avantatge per a nosaltres i és que és molt solitària i per tant adequada a la nostra forma de vida. Per altra part té la dificultat dels recursos econòmics".

La vida dels eremites, sòbria i austera, no és tan aïllada com en el passat, disposen de cotxe i d'emissora de ràdio per comunicar-se amb l'exterior.

Per altra part, per pal.liar les dificultats econòmiques el Consell Parroquial ha engegat una campanya d'ajut, que permetria la conservació i algunes reformes a l'edifici.

NOSALTRES ELS LLOSETINS

Fou presentat a Lloseta el segon tom de *Nosaltres els llosetins*, recull comentat de fotografies de finals del segle passat i dels primers cinquanta anys del segle XX. N'és l'autor Pau Reynés Villalonga -director de la revista *Lloseta*-, qui ja realitzà l'any 1980 el primer tom. El llibre de 130 pàgines, recull prop de dos centenars de fotografies, distribuïdes per temes: carrers, escola, economía, política i guerres, lleure, personatges,...Al mateix llibre reprodueix cròniques aparegudes a la premsa provincial d'aleshores.

EL FERROCARRIL A POLLENÇA, PROJECTE A L'OBLIT

Reproduïm fragments d'un article sobre els projectes de ferrocarril fins a Pollença, publicat al número 62 de la revista *El Gall* i realizat per Joan Vicens Payeres.

El tren a Pollença un projecte imaginari?. (Foto arxiu U.H.)

"Quan a la segona meitat del segle passat comencen a aparèixer els primers projectes d'estudis per a la implantació del tren a Mallorca, Pollença també sentí la necessitat que el ferrocarril arribàs al nostre poble, Pollença desitjava l'arribada del tren, el qual donaria una sortida més ràpida als productes agrícoles i ramaders, i a més, aproparia Pollença a la resta de l'illa. Aquesta aspiració representava, doncs, una nova visió de l'economia i del món".

Projecte de 1884, l'ajuntament rebé del Govern de la Província un avantprojecte de ferrocarril *La Puebla-Puerto de Alcudia sirviendo a Pollensa*, presentada per Guillem Moragues, director de Ferrocarriles de Mallorca -societat fundada l'any 1876-. L'ajuntament discrepà de la localització de l'estació. "Poc després el projecte restà a l'oblit".

Projecte de 1911. L'Ajuntament té notícia d'un projecte presentat pel sr. Gaspar Gestido Peña, d'un ferrocarril secundari que, partint d'Inca, enllaçaria Mancor, Selva, Moscari, Campanet, Alcúdia, Pollença i els seus ports amb un ramal a la Pobla.

Al 1912 es subhastà a Madrid la concessió de les obres, l'únic postor fou Joan March Ordines, "aquest fet despertà gran interès i expectació als pobles afectats". "Malgrat tot, aquest intent quedà en paper mullat, i el tres de desembre a Madrid s'atorgava la cessió del projectat ferrocarril a una companyia anònima titulada *Ferrocarril del Norte de Mallorca*."

"El tirat de la nova línia projectada, deguda al sr. Jaume Ballver, enginyer de la societat *Construcciones y Pavimentos*, a la qual havien estat adjudicades les obres, era com segueix: arrencaria de l'entrada de l'estació d'Inca, després es dirigiria a la Serra Nord, al poble de Selva, on hi hauria una estació. Des d'aquesta estació se seguiria fins a Caimari; l'estació es situaria entre aquest lloc i Caimari. Continuaria la línia fins a Campanet, des d'aquí aniria fins al predi Can Sion, i descendiria suament en arribar a Pollença, l'estació de la qual seria la central. Des de Pollença la línia transcorreria paral.lela a la carretera del Moll, i abans d'arribar-hi es bifurcaria i es dirigiria un ramal allà, i l'altre seguiria fins a Alcúdia, on es construiria un altre ramal fins al port d'aquest poble, i seguiria la línia fins a Sa Pobla, lloc on l'estació es construiria al costat de la dels FFCC de Mallorca".

Aquest projecte s'havia de realitzar en tres anys -segons el sr. Gelido- i comptava amb 54 Km., sense comptar els ramals.

"Les obres foren inaugurades el 16 de desembre de 1912. L'Ajuntament en les festes a les quals assistiren totes les principals autoritats provincials, gastà la suma de 1.125". Que també resta en paper mullat. En aquesta època, el diari *El Pollensín*, donava un suport incondicional al projecte, donant informació detallada de totes les novetats al respecte.

Projecte 1939. Aquest de tipus militar, *Anteproyecto de tren militar de la estación de campo de Aviación de Alcudia a la base de hidros de Pollensa*, que també finí com a paper mullat. ■

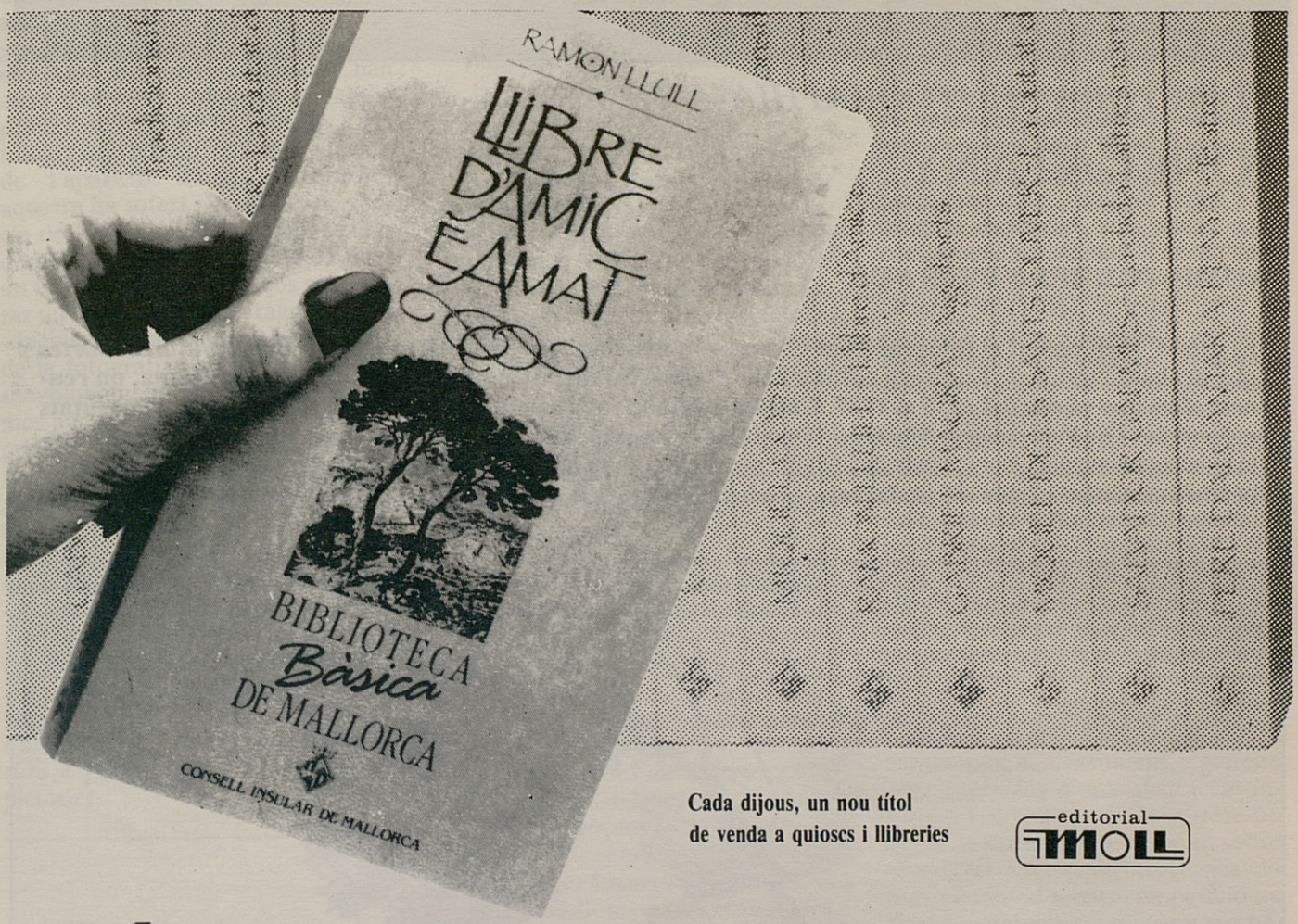

Cada dijous, un nou títol
de venda a quioscs i llibreries

editorial MOLL

És bàsica per la nostra cultura.

És la Biblioteca Bàsica de Mallorca que ara t'ofereix el Consell Insular. Són 25 obres que posen a l'abast de tothom el més representatiu de la literatura i cultura fetes a Mallorca.
Una col.lecció única i molt econòmica que no pot mancar a ca teva.
Ramon Llull, *"Llibre d'Amic e Amat"*; Gabriel Maura, *"Aigoforts"*; Miquel Costa i Llobera, *"Tradicions i Fantasies"* i molts més autors mallorquins componen amb les seves obres més representatives aquesta Biblioteca tan essencial per conèixer la nostra cultura, les nostres arrels i tradicions. Una Biblioteca que **per la nostra cultura, és bàsica.**

BIBLIOTECA Bàsica DE MALLORCA

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

ART

UT PICTURA PHOTOGRAFHIA

TONI CATANY

JAUME TORRES I ESTRADÉ

El mes d'abril passat el fotògraf Toni Catany fou notícia pwer diverses raons, pel llibre *Natures mortes* que acaba de publicar Lunwerg editors i per l'exposició que li ha muntat la Caixa de Barcelona, on reuneix obra que va des del 1976 al 1987. Una mostra molt interessant que recorrerà un bon grapat de ciutats espanyoles i de l'estranger. Malauradament les nostres institucions culturals, més encuriosides per muntatges costosos, renouers, teatrals i sovint mediocres, han deixat de nou passar una exposició que hagués permés conèixer i fruir de la darrere producció d'un dels fotògrafs mallorquins més internacionals.

Galotip 1979

Toni Catany (Llucmajor, 1942) s'endinsa en el camp fotogràfic de la mà de Baltasar Porcel. A finals dels 60 realitzarà reportatges gràfics dels viatges que l'escriptor andritxol farà per Israel i Egipte, reportatges que després apareixeran a la revista *Destino*. Tot d'una se n'adona que la fotografia pot ser quelcom més que una il.lustració, que una informació visual, que es pot equiparar a qualsevol art plàstica. La descoberta del *calotip*, una tècnica del XIX totalment oblidada, tècnica que permet obtenir negatius de paper, l'impulsen cap a la fotografia creativa.

Després d'unes incursions pels temes de la *dansa* i de *l'estàtua*, el 1976 es fixà en l'assumpte que serà el bàsic fins ara, el de la *natura morta*, un motiu molt lligat a la pintura. Neix subordinat a les pintures d'història, mitològiques o religioses, i paulatinament en el XVII va aconseguint la independència, encara que era considerat el gènere més inferior. El bodegó serà el pretext triat per Toni Catany per expressar-se. Uns objectes impregnats de sentiments i records esdevendran els motius on vessar tota la individualitat. Comença amb calotips en blanc i negre per passar després al color. Darrerament ha augmentat les mesures de les composicions fins arribar a bastir vertaders quadres.

Podríem afirmar que Toni Catany, partint de la cita horaciana *Ut pictura poesis* (com la pintura ha de ser la poesia) i introduïnt-hi algun lleuger canvi, segueix el principi de *Ut pictura photographia*. Emprèn

un viatge d'apropament de les dues arts. Des de la naixença de la fotografia al segle XIX les interrelacions entre els dos medis expressius han estat constants. Malgrat el rebuig primerenc de la pintura envers de la fotografia, rebuig defensiu davant de l'aparició d'una contrincant, aquesta ha sofert i gaudit la presència de l'enemiga. Les composicions d'un Degas, aquells intents de fixar un instant, aquells esforços per copsar un bocí de realitat fragmentària, són inexplicables sense l'existència de la fotografia. L'aparició i el desenvolupament dels avantguardismes amb el refús del sistema de representació mimètico-realista tampoc no pot desvicunlar-se del sorgiment d'una tècnica/art que possibilitava reflectir molt millor les aparences de la natura. Toni Catany percaça el camí contrari, *intenta construir una obra pictòrica a través de la tècnica fotogràfica*. Deixa de banda uns estris tan anacrònics com els pinzells i adopta uns instruments més contemporanis. *Les seves fotografies s'atansen a les teles, volen ser quadres* a partir d'uns components no pictòrics.

"Toni Catany intenta construir una obra pictòrica a través de la tècnica fotogràfica."

"El bodegó serà el pretext triat per Toni Catany per expressar-se."

Tots els elements emprats per l'artista condueixen a aquest acostament, confluència i fins i tot ambigüitat. *L'ampliació, l'augment de mides* fins arribar al 100 x 100 ens l'aproximen a la pintura. Es tracta d'un format quadrat, inusual i difícil. Aquesta aventura també l'ha menat a minvar el blanc i negre i a arriscar-se amb *el color*. Aquest esdevé l'element essencial de les seves obres. La triadella de colors acurada i sensible és realitzada amb ulls de pintor, d'un bon pintor que treballa més amb taques i tons que com il.lustrador. Aquestes fotografies poden contemplar-se com un conjunt de colors sàviament disposats sobre una superfície. Així definí la pintura el nabí Maurice Denis. però una tela és molt més, és *pinzellada, matèria, veladura, textura*. Toni Catany no ho oblida i s'enfonsa fins als racons més íntims i amagats del pictòric. Pot acostar-s'hi mitjançant la introducció de fragments de quadres, de fustes rapinyades per les arpes del temps, de parets gratelloses o descrostonades, deixant entreveure diferents capes de calç, de papers, de teles.

Sovint ens recorden l'informalisme matèric, concretament un Tàpies. I darrerament ha introduït davant dels bodegons vidres polsosos, amb pigments i taques de colors o amb blavet que ajuden a crear ambiguament impressions de pinzellades, veladures i fins i tot una pàtina pròpia de la pintura envellida pel temps. Molts de cops no amaga el parany, el truc i el crull o un cantó esmorrallat descobreixen la presència del cristall. Un exemple reeixit és la *Natura Morta* número 94 (1985) on l'ús d'un vidre brut amb les petjades del pedaç que l'ha intentat netejar, i de papers de seda banyats suggereixen qualitats pictòriques.

Matisse afirmava que "la disposició en què ordén tot el que hi ha en un quadre meu és expressiva. El lloc que ocupen les figures i els objectes, l'espai buit que els envolta, les proporcions, tot compleix una missió". Els mots de Matisse són del tot adients per explicar l'obra de Toni Catany. No hi ha res gratuït ni dissonant. *Objectes i fons formen una unitat*. Colors, formes i línies dels gerros i les flors es relacionen amb l'espai que els encercla, amb el fons sobre el que se situen. El lliri de la *Natura Morta* número (1982) ve a ser una pinzellada més, un traç més, com els que surten sobre la blancor del fons. Sembla que un bellugueig de línies grogues, blaves i vermelles que evoquen Joan Miró. De vegades, *l'objecte és arraconat, és desplaçat cap a un costat*, és reduït a la mínima expressió, i es dreça com component substantiu el fons, l'espai circumdant. A la *Natura Morta* número 99 (1986) del pitxer amb el ram sols roman una isolada i mustia rosa que guaita poruga per un costat, mentre l'ombra de l'objecte, informe i amenaçadora, envaeix tota la superfície. A la número 123 (1986) l'objecte es redueix a una minúscula papallona que volateja sobre una vasta tela de vellut vermell assaltada per feréstegues obscuritats. I a la número 120 (1986) un codony aïllat s'enfronta amb la immensitat d'una mena de catifa rosegada. Aquest arraconament i empetitiment de la figura podria interpretar-se *com un apropament a l'abstracció*. Les dues primeres obres esmentades poden contemplar-se fàcilment, gairebé com exemples d'una abstracció informal i el codony de la darrere no deixa de ser un cercle disposat sobre els dos rectangles que una vertical dibuixa sobre el teixit, composició no llunyana del constructivisme geomètric.

El tema de totes aquestes fotografies és la *natura morta*, un tema clàssic de la pintura. No omplen les obres de riques peces de ceràmica, d'animals caçats, d'abundós fruitam, com certs tipus de bodegons barrocs.

PAPERS PINTATS I PINTURES

MARCS I MOTLLURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

"No hi ha res gratuït ni dissonant. Objectes i fons formen una unitat. Colors i formes i línies dels gerros i les flors es relacionen amb l'espai que els encercla."

Els objectes triats són les flors marcides, isolades roses que moren capcot en pitxers d'aigua putrefacta, flors senzilles i humils com les de taparera i el trèvol, els cristalls polsegosos i trencats, els codonys corcats, les taronges podrides i plenes de verdet, les parets pobres i envellides, les bolles prenyades de records. Són objectes i racons que estima, són les flors que es panseixen en els innumerables gerros que es drecen ça i lla sobre els mobles del seu pis del carrer nou de Rambla, són les parets de la esva Mallorca pagesívola, són els records dels seus viatges. D'entre aquests objectes apreciats i curulls de sentiments va escollint els més escaients per a cada composició. Fuig del decorativisme, del formalisme buit i basteix cada obra a partir d'una idea, un sentiment, un estat d'ànim. Intuïtivament podem captar aquest esperit que vivifica cadascuna de les seves fotografies. *Sempre traspuen la idea tan barroca del pas del temps, de la nostàlgia, de la tristesa, de la ruïna, de la solitud. Les urpes destructores del temps senyogeren per tot arreu i creen un aire de decadència bella i malaltissa.* ■

Natura morta (núm. 23).

El nostre futur

Presentació del llibre d'en **Francesc Triay**

LORENTE - MUSSONS

6ena CONVOCATÒRIA DE BEQUES "la Caixa"

"la Caixa" convoca 40 beques per a ampliar estudis a qualsevol Universitat nord-americana o britànica.

Vaig volar de la Universitat de Barcelona a la de Washington, passant per "la Caixa".

Josep Tarradas ha estat un dels 186 estudiants universitaris de Catalunya i Balears que ha obtingut fins ara una beca de "la Caixa" per a ampliar els seus estudis a Universitats nord-americanes o britàniques.

Després d'un any i mig a la George Washington University, i d'obtenir el diploma de Master en Informàtica, Josep treballa d'enginyer d'aplicacions i projectes a una important empresa.

Ara, "la Caixa" obre la seva sisena convocatòria de 40 noves beques, en cooperació amb el British Council, amb la Comissió Fulbright i la Universitat d'Indiana.

Si tens menys de 35 anys i has acabat el penúltim curs de la carrera a qualsevol de les Universitats de Catalunya o de les Balears, hi pots optar.

Tu esculls la Universitat, i fixa't si en tens per triar: Indiana, Harvard, Yale, New York, Berkeley, UCLA, Institut Tecnològic de Massachusetts, Oxford, Cambridge... entre molts d'altres.

I nosaltres hi posem la resta: viatge d'anada i tornada, matrícula, un curs d'orientació acadèmica, assegurances, a més d'una quantitat per a despeses d'allotjament, manutenció i llibres.

El termini per a la presentació de sol·licituds es tanca el 30 de juny.

Comença a córrer ara mateix i informa-te'n ràpidament al nostre Servei d'Estudis. Tu també pots acabar la teva carrera a la Gran Bretanya. O als Estats Units.

Lliurament de bases i impresos de sol·licitud: Servei d'Estudis. Diagonal, 629, torre 1, planta 16. Barcelona. Telèfon (93) 330 76 51, extensió 2735. De 9 a 14 hores. **Delegació General a Balears:** Av. Alexandre Rosselló, 40. 07002 Palma de Mallorca. Telèfon (971) 46 45 50. De 9 a 14 hores.

MÚSICA

CANÇONS DE LA MEDITERRÀNIA 87

MIQUEL LLADÓ, LLUÍS MORENO, RAFEL MESQUIDA, PERE ESTELRICH

Aquest mes de maig, tendrà lloc al Parc de la Mar la quarta edició de Cançons de la Mediterrània, festival organitzat per l'Ajuntament de Palma.

Tot seguit anam a presentar-vos els participants a la mostra.

DIA 14: LES BALADES DE LA MEDITERRANIA

Giovanna Marini serà una de les grans desconegudes d'aquest festival.

El seu entorn va ser musical. Tant el seu pare com la seva mare eren músics. Ella estudià al conservatori de Santa Cecília a Roma. Després estudià guitarra clàssica i aconseguí entrar en un grup que recollia cançons de tradició oral italianes. Aquest és el camí de Giovanna Marini; continuà estudiant aquesta música i serà la que podrem sentir al festival.

Al 1976 formà el *Quartetto vocale* amb la funció de recollir aquest tipus de música, balades, etc. La seva carrera a la recerca i difusió de la música italiana ha estat molt important i reconeguda a l'estranger. El *Quartetto vocale* ha viatjat per Alemanya, França i Itàlia -naturalment-.

Giovanna Marini és classifica dins el terme "contador de contes", de narracions. A això, va influir molt la *Comedia de ll'arte* fa uns segles. I ella, fidel a la seva música continua la labor.

Giovanna Marini aprecia la música i la seva història. Ha retrobat les cançons del sud, ardents. Coneix perfectament les estructures de les músiques antigues i modernes, coneix també les tècniques d'improvisació que reprodueixen el ritme regular de la natura.

Giovanna Marini, la veu que parla francès i canta en italià, ens ajudarà a oblidar els nostres problemes el dia 14, el dia que la seva veu de dona del Mediterrani ens dugui cap a ella com si es tractàs d'una sirena.

Per entendre l'obra del valencià Raimon hem de saber un poc de la seva biografia i el que representa per a la música catalana.

Giovanna Marini.

Raimon cantà per primera vegada al Fòrum Verges de Barcelona el desembre de 1962, quan encara estudiava a la Universitat. Un dels fets més importants de la categoria ve per la seva resistència al règim franquista per mantenir la dignitat de la cançó catalana.

Una de les preocupacions de Raimon és la de fer que la seva obra fos coneguda a l'estranger. Ha actuat als Estats Units, a Venècia, a Florència, a Mèxic, al Japó, a Frankfurt, i a molts països més.

29 discs, 15 *singles*; aquesta és la categoria discogràfica de Raimon.

A partir de 1976, Raimon abandonà la seva lluita per cercar un camí com a cantant i obtingué un gran èxit al Palau de la Música. Amb la seva nova pastura, Raimon, està marcant un mite dins la cançó de llengua catalana.

El març de 1987, Raimon tornà al Palau, on fou acollit pertot el món. Els nous temes del cantant estan carregats de poesia intimista, amb melodies agradoses. Però com diu Miquel Jurado, periodista d'*El País*: "a Raimon li faltarà agressivitat i ràbia continguda, però no és un defecte, és motiu d'una societat canviant."

Estam convinguts que Raimon ens demostrarà a Palma la seva categoria de cantant, la seva categoria de músic. Pels afeccionats a la seva obra, res més a dir, però als qui no coneguin la seva música, esperam que tenguin un minut per anar a sentir-lo, a sentir les notes d'un artista que ens fascinarà i demostrarà una vegada més el seu lloc a la cançó catalana, mediterrània.

LES ARRELS DELS POBLES

El segon dia tendrem ocasió de sentir en directe tres grups: I Muvrini, Joan Victorí i la Manilla i Siurell Elèctric.

El primer és un grup musical cors, fundat pel poeta Ghjuliu Bernardini l'any 1975, i que avui en dia el formen els seus fills.

Fan una Música Polifònica, englobada dins un estil anomenat *paghjella*; el que té certs caires masclistes, ja que un dels components del grup comentà a *Revolution* que la Música queda reservada a les veus d'homes. A les dones, les correspondrien unes altres formes de cant.

Tal com el nom del grup ja assenyala (I Muvrini seria en cors el *mouflon* francès, animal lliure i independent, segons la tradició) expressen un desig d'alliberament i d'autodeterminació del poble cors. Així el grup ha estat comparat per diaris francesos com *Le Monde* a Lluís Llach.

Tenen enregistrats diferents discs, d'entre els quals cal destacar *Lacrime*, *I Muvrini'85* i *A l'encre rouge*.

Joan, Victorí i la Manilla, provenen d'Eivissa i vénen a ser continuació del desaparegut grup UC, i del qual en formaren part tant Joan com Victorí.

UC es formà el 1973, en que presentaren un grapat de cançons populars de la seva illa. Això succeí l'estiu i la repercussió fou immediata.

L'any següent editaren el primer disc: *Cançons d'Eivissa*; al qual seguiren diverses actuacions arreu de Catalunya, País Valencià i les altres illes.

L'any 1975 aparegué el segon disc: *En aquesta illa tan pobra*. També actuaren al festival de Canet.

A més d'alguns programes a TVEB, enregistraren un episodi de la sèrie *Raíces*, a la vegada que participaren al film *La nova cançó*.

L'any 1977 i per raons professionals deixaren d'existir com a grup, encara que alguns d'ells han tengut relacions amb el món de la Música popular.

Des d'aquesta separació només s'han reunit esporàdicament per algunes actuacions aïllades: Eivissa (1981 i 1985), enregistrament d'un disc col.lectiu (1983)...

Alguns dels seus temes més coneguts estan basats en poemes de Marià Villangómez.

De Siurell Elèctric poques coses noves podem dir. Poc temps de vida té aquest grup mallorquí i ja s'ha situat al capdavant dins el seu estil (us remetem al número 2 d'*El Mirall*).

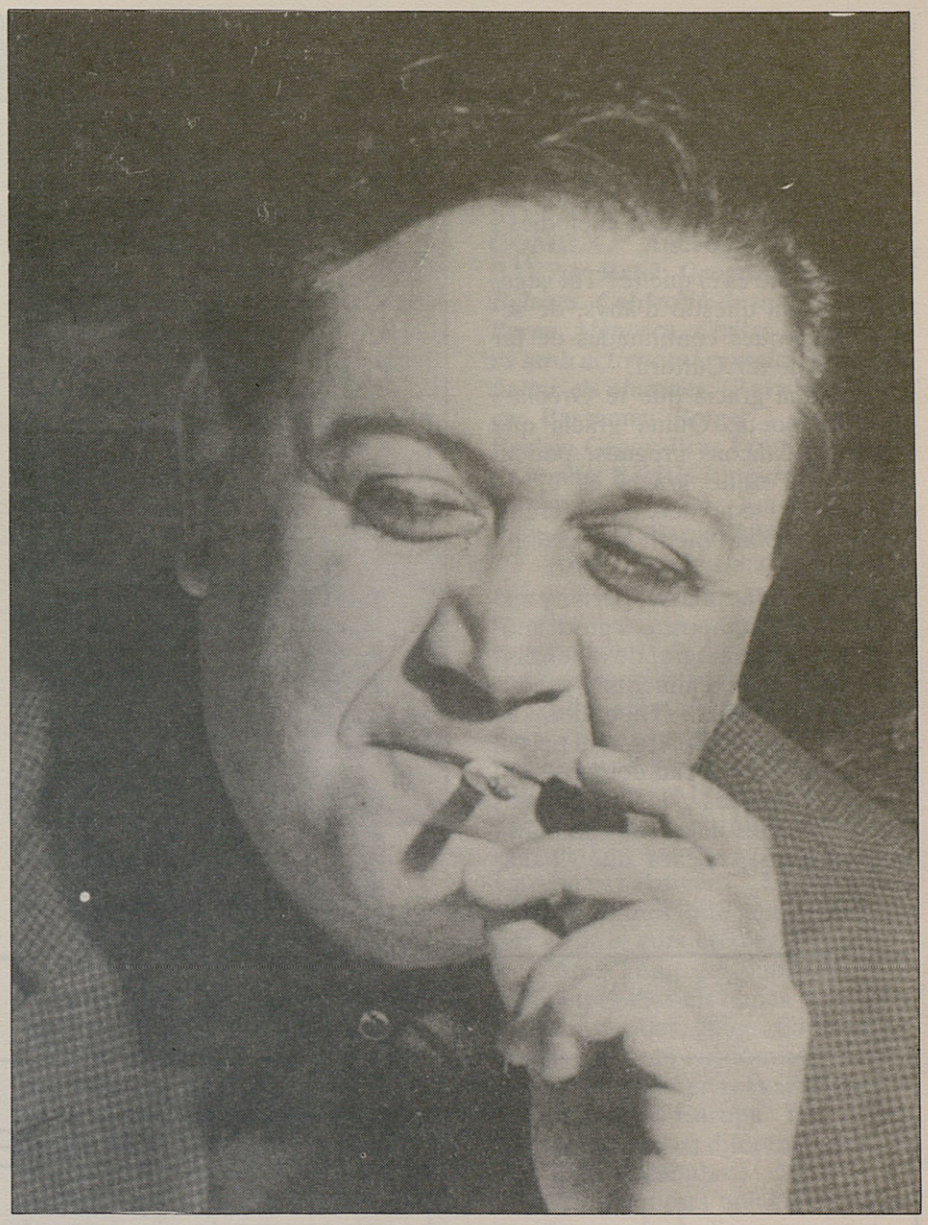

Manos Hadjidakis.

DIA 16: LA MÚSICA DEL QUOTIDIÀ

Camarón de la Isla i Idir ompliran la nit del dia 16. Són dos cantaires d'allò més quotidià, del que passa dins el sentir del poble.

Camarón nasqué a San Fernando, Cadis, el 1950. Interessant-se pel món dels braus, arribà a torejar com a afeccionat; però es dedicà de ple al cant a partir del premi aconseguit al Festival de Montilla el 1962.

Tota la seva obra és un resultat lògic d'una feina ben pensada. Camarón no és un ser abstracte. És un apersona que està entre la gent i l'únic que vol fer és enriquir el món flamenc; la qual cosa realment aconsegueix.

El que Camarón pretén es no passar límits a la Música. És capaç d'expressar-ho tot, però sense oblidar les seves arrels mediterrànies i gaditanes. Camarón ha aconseguit, amb aquesta investigació fer un tipus de flamenc que arriba al públic i amb el qual el públic se sent reflectit.

Idir, l'altre artista, representa la "Música de la Vida", segons paraules d'alguns comentaristes.

És argelí i la seva Música recerca la personalitat, la identitat de la persona, la sinceritat...Intenta una Música allunyada del plagi, del retrocés. Sempre amb unes mires de futur. Però amb una realitat aferrada al país.

És Idir un enamorat de la seva terra. Parla pels homes o millor dit, els homes parlen a través d'ell. La seva Música és l'esperança i l'angúnia, amb una obra lúcida, independent i franca. Intenta refusar un passat místic i un futur de beatitud per mostrar-nos un present alliberat de totes les alienacions. I mostra que la unió de present i passat no ha de ser sempre de ruptura i confrontació. Intenta apropar-se gent del carrer.

DIA 17: LA GENERACIÓ DEL SISMÒGRAF

L'Egipte i la Grècia, seran els protagonistes de la darrere sessió d'aquestes Cançons de la Mediterrània.

La Música tradicional de l'Egipte, és una Música eminentement religiosa. Expressa, en forma poètica el sentir religiós del poble egipci, tan donat a les creences.

Històries relacionades amb l'Islam, amb el profeta, amb el que ell predicà...tot hi cap al *madih*, un dels gèneres cantats més antics del folklore egipci i amb més arrel popular.

Ahmad Mohamed Barrayn i els músics de la tribu de Bechari ens oferiran una mostra d'aquest tipus de Música, tan diferent de la nostra i a la vegada tan propera.

És ver que la Música grega té quelcom de màgic. No podem negar que té un so especial i diferenciable de la resta de les Músiques europees.

De fet és un so que encanta. Pocs són els turistes que surten de Grècia sense portar dins l'equipatge algun enregistrament de melodies i cançons populars.

Però què és el que té? Tal vegada sigui una qüestió d'anys, de segles, d'èpoques continuades de fer Música...de fer Cultura.

"Quina gràcia que té Grècia", digué el poeta. Quina gràcia que tenen les cançons gregues, podem afegir-hi. Perquè gràcia és el do d'encantar. De no deixar indiferent. De saber captar l'oïent. I tot això ho té el so grec.

Manos Hadjidakis, pertany a la generació de compositors grecs anomenada del "sismògraf de la sensibilitat i dels esdeveniments", segons paraules de Mikis Theoodorakis. Una època influïda clarament pel esdevenir polític i social del país.

Les cançons de Hadjidakis (com també les dels seus companys de generació), encara que "ballables", traspuen un punt de melangia. Poden tenir un caire festós o semblar alegres; però en el fons amaguen un polsim de tristor. I és que l'època no ha estat massa donada a la bulla, sobretot quan hom se sent lligat pel compromís social.

Ahmad Muhammed Barrayn.

N'és una mostra un enregistrament recient. Acaba de sortir al mercat un enregistrament de la mezzosoprano grega Agnes Baltsa (ben coneguda per la seva *Carmen* de Bizet, dirigida per Karajan i amb Carreres com a D. José), titulada genèricament *Songs my country taught me* (1).

El disc, cançons de Hadjidakis, Theodorakis, Stavros Xarnakos i Vasilis Tsitsanis, és tota una mostra de composicions que encanta per la bellesa i per la interpretació, també reflecteixen aquest punt amarg de què parlàvem.

Un enregistrament recomanable. ■

(1).Agnes Baltsa. *Songs my country taught me*. Deutsche Grammophon. 1986

MÚSICA, PLEASE

FERRAN GÓMEZ

Si hagués de donar raons per escoltar bona Música, en aquest moment hauria d'anomenar allò de: domesticar les feres, és una bona manera d'evitar l'avorriment, que Bo Derek tan sols fa l'amor amb Música (el *Bolero* de Ravel, concretament), que si t'apropes a la plaça de Cort i li dius al senyor Aguiló que t'agrada la Música, et dóna treball i una besada a la galta, o també que la Música és un plaer per cercar amb moltes de ganes.

Aquest mes d'abril passat, hem tengut algunes coses interessants. A la Filmoteca Balear una Setmana d'Opera. Vàrem veure *Romanza Final*, amb un Carreras pèssim actor en un film oblidable; un *Amadeus*, amb molts d'oscars merescuts (el plaer de repetir plats coneguts); un *Rigoletto* fantàstic, de marevellosa ambientació, amb un Pavarotti que per qualque cosa és una de les millors veus del planeta; i un *Otelo* de postre, amb un Plácido Domingo en pla Hassan, gelós per una dona que no estava tan bona com ell pretenia. Una bona iniciativa per acostar l'òpera a la gent del carrer...a tota. Fou molt emocionant i tendre veure plorar una dona davant meu a l'escena final d'*Otelo*. Què això és mentida, dona, que es tracta d'una òpera. (Són molt sensibles!).

Alhora, una setmana de Música CLàssica a Sant Antoniet, Sala Mozart i Auditòrium. Andrej Lütschg, amb un programa dedicat a Bach, apostava i em va agradar. Anja David, el dia següent, fantàstica; un repertori variat, especialment Debussy i unes Fantasies de Schumann. Virtuosisme. I el darrer dia, el Rèquiem de Mozart. Bé.

I del 17 al 20, una obra de teatre per record: *Macunaíma*. Dues hores i mitja llargues plenes d'un teatre que es podia veure, escoltar i olorar. Esplèndid l'actor i el joc de cossos nus. Crits i colors dels seus companys. Teatre/paròdia dels mites i la vida brasilera.

Per acabar, del 24 endavant, Concurs de Pop-Rock al Parc de la Mar. Desperados, Barricada, Duncan Dhu, Toreros Muertos i tota aquesta patrulla amb perill de *litrones* per terra. Informarem. Recomanats els Barricada. Falten els Hombres G de nou. (En Pere, té assegurada la primera fila per veure els Duncan i cantar amb ells allò de *las gaviotas al pasar dejan un rastro sin cesar*. Com dius? Sí, el *Bolero* de Ravel.)

LLIBRES

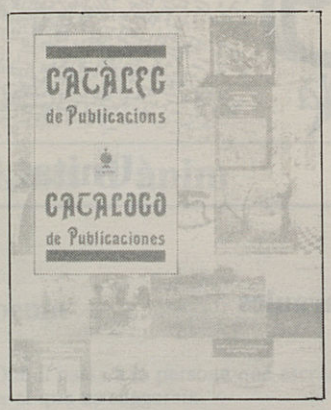

***Catàleg de Publicacions de la Caixa de Balears "Sa Nostra".* Caixa de Balears "Sa Nostra". Palma de Mallorca. 1987. 173 pàgs.**

Com indica el seu títol, acaba d'editar-se el catàleg de les publicacions de la Caixa de Balears "Sa Nostra", el qual ha estat redactat per Andreu Ramis. Inclou gairebé totes les obres editades directament, finançades o patrocinades de manera parcial.

A més de satisfer les aspiracions de l'entitat, és una recopilació que serà fonamental per difondre una tasca editorial, en molts d'aspectes malauradament poc coneguda, la qual cosa, sens dubte, ha dificultat el seu correcte aprofitament.

És clar que el motiu central de totes les publicacions són les illes Balears, encara que la temàtica del conjunt pot considerar-se en general bastant dispersa. Malgrat tot, hi figuren algunes de les obres bàsiques -i àdhuc imprescindibles, com l'edició en castellà de l'obra completa de l'Arxiduc Lluís Salvador- per al coneixement i estudi de les nostres illes.

Per als interessats, s'indica el preu de cada llibre, si es troba a la venda, o si està exhaurit.

La bona voluntat és palesa, però cal insistir en el fet vertaderament important que, un cop presentat, aquest catàleg serveixi d'estímul per a la necessària tasca de difusió i distribució de les moltes obres editades per l'entitat.

A.G.

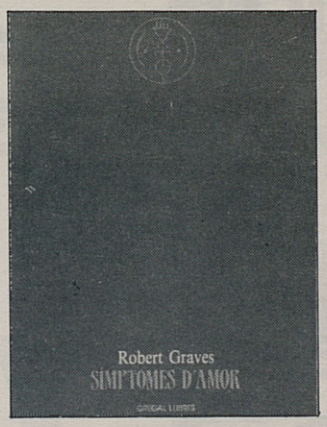

***Símptomes d'amor*, de Robert Graves (Gregal Llibres, València, 1986).**

Tot i ésser més conegut com a narrador i assagista, Robert Graves és considerat un dels millors poetes anglesos del segle XX. L'edició bilingüe de *Symptoms of love* que ressenyam aquí n'és una bona mostra. Les traduccions han estat a càrrec de Josep Maria Palau i Camps i li foren reconegudes amb el premi de l'Anglo-Catalan Society als Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Ginebra l'any 1972.

A.N.

BIBILONI I JAUME, Pau; CALVIÑO I ANDREU, Celso; FERRER I GOMILA, Andreu; OLIVER I BAUZA, Rafel: *Geografia de les Illes Balears. Col.lecció de mapes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera amb activitats i exercicis per a treballar els alumnes.* (Revisió Didàctica: Bartomeu Rotger i Amengual; Revisió Geogràfica: Francisca Florit i Alomar; Revisió Lingüística: Joana Bibiloni i Jaume). Edicions Cort. Palma de Mallorca. 1986.

Aquesta publicació és un material didàctic, adaptat per a diferents nivells educatius, que interessa molt especialment als ensenyants de l'àrea de Ciències Socials d'E.G.B.

El conjunt del material es composa de cinc carpetes: tres carpetes per al Nivell A (Sèrie Mallorca, Nivell A; Sèrie Menorca, Nivell A; Sèrie Eivissa i Formentera, Nivell A); una carpeta per al Nivell B i una carpeta per al nivell C. La programació dels temes està temporalitzada per a tot el curs escolar.

Amb l'ajut de mapes muts, es poden treballar els temes de municipis i comarques, geografia física, recursos i sectors econòmics, comunicacions i les illes en relació al conjunt de l'Estat i d'Europa. Per a cada tema es proposen diferents activitats i un petit vocabulari.

Amb aquesta edició, els autors -professionals de l'ensenyament-, a més de cobrir una manca de material d'aquest tipus a l'abast, ofereixen sobretot un important instrument als docents, i un material que, sens dubte, serà útil als alumnes.

A.G.

FIOL, LLIBRES
ANTICS I MODERNS
Oms, 45a / Tel. 72 14 28
Ciutat de Mallorca

Llibreria
Jaume de Montsó
Pasatge Joan XXIII, 1-B
"Los Geranios"
Tel. 22 19 31
07002 PALMA DE MALLORCA

Digui,digui...

Curs multimèdia de català

AUTOAPRENENTS
Podeu trobar llibres, casset-tes i vídeos especials per a vosaltres a les llibreries

Anar a comprar — Unitat 7

per Conxita Macià

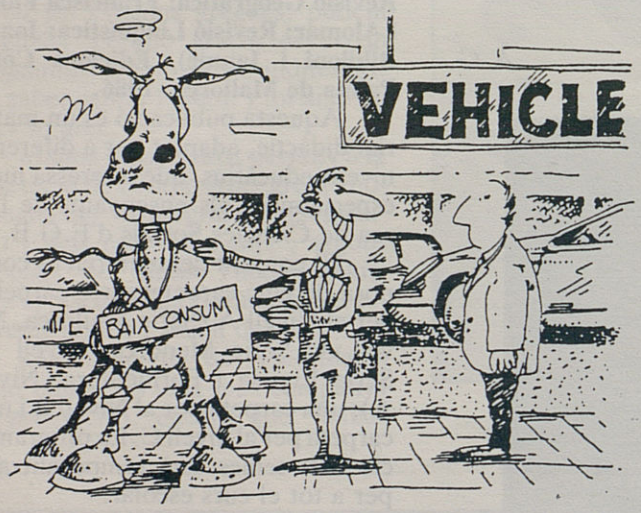

Juguem amb les paraules

Famílies de paraules

-Organitza les paraules de la dreta en dos grups que puguis relacionar amb les paraules de l'esquerra

pa	quilo
	litre
	botella
	tassó
	iogurt
	formatge
	farina
	llesca
llet	barra

Sopa de lletres

-Cerca el nom de cinc coses que es poden menjar

C	P	O	L	I	R	A	P	O	P	Z
O	E	R	S	U	I	V	E	L	O	E
C	R	I	O	T	M	U	S	E	L	T
A	N	U	S	R	E	L	O	R	L	E
T	O	R	V	U	R	E	L	O	A	T
U	T	S	I	V	E	T	Z	S	S	E
S	U	C	R	E	S	O	R	I	T	R
E	S	F	I	T	I	C	E	B	R	O
T	R	A	O	A	N	L	O	E	E	E

Anagrama

-Reordenant les lletres, trobaràs 5 paraules que han sortit a la unitat 7

TMIGORAT
NCRA
SSDINREI
SPESCRES
GOTEFRAM

-Ara, elegeix dues paraules de la unitat, barreja les lletres i dóna-les a un company perquè busqui les paraules originals.

Què vol dir?

1. Amb el grup classe i el professor escull un article no gaire llarg.
2. Individualment llegeix i subratlla les paraules que no entenguis.
3. Amb un company o petit grup, compara les paraules que has subratllat i intenta aclarir-ne els significats amb els altre.
4. Aclareix els dubtes amb el grup classe i el professor.

Adaptat per: OBRA CULTURAL BALEAR

Cedit per: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya — Direcció General de Política Lingüística

Digui,digui...

Curs multimèdia de català

AUTOAPRENENTS
Podeu trobar llibres, cassettes i vídeos especials per a vosaltres a les llibreries

Estats d'ànim

Unitat 37

per Conxita Macià

Poema

1.Què li passa a la persona que escriu el poema? Comentau entre tots el que us suggereix.
2.a)Formau grups de cinc persones. Cada persona del grup ha d'escollir una d'aquestes paraules: *despert, brusc, bufeteig, tremolar, perdut* i escriure una frase que contengui la paraula.
b)Després, intercanviau-vos les frases amb un altre grup.
c)Finalment, feu un poema amb aquestes frases. Podeu prescindir d'una de les frases i substituir-la per una altra qualsevol. No podeu canviar la forma de les frases.

LA VIDA FURTIVA

Segurament serà com ara. Estaré despert,
aniré amunt i avall pel corredor. Com un minador
que surt d'un pou, em pujarà
des del silenci de tota la casa, brusc
el ronc de l'ascensor. M'aturaré a escoltar
el bufeteig de portes de metall, i els passos
pel replà, i endevinaré l'instant
que arrencarà a tremolar l'angúnia del timbre.
Sabré qui són. Els obriré de seguida. Tot perdut,
que entrin aquests, a qui ho hauré de dir tot.

Gabriel Ferrater

Joc

1.Individualment, cada alumne ha d'anotar una o dues paraules que li ha suggerit el poema de Gabriel Ferrater.
2.Un alumne diu en veu alta la seva paraula. L'alumne següent diu la seva i dóna una explicació que la relacioni amb la paraula anterior. Els altres alumnes han de decidir si accepten l'explicació o no.
Per exemple:
Alumne 1: tranquil.litat
Alumne 2: avorriment
Explicació: no m'agrada la tranquil.litat perquè m'avorreix

Cerca el personatge

Observa les fotografies de la revista en què apareguin personatges i omple la graella deixant en blanc la columna del nom de la persona.

	Qui és?	Què fa?	Descriu l'estat d'ànim
1			
2			
3			
4			

Passa la graella a un company perquè cerqui la fotografia i pugui omplir la columna amb el nom del personatge. Si heu elegit les mateixes fotografies, podeu comprovar si les vostres opinions coincideixen.

Adaptat per: OBRA CULTURAL BALEAR

Cedit per: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Direcció General de Política Lingüística

PASSATEMPS

BERNAT J. AMENGUAL

MOTS ENCREUATS EN BLANC (hi ha 32 quadrets negres)

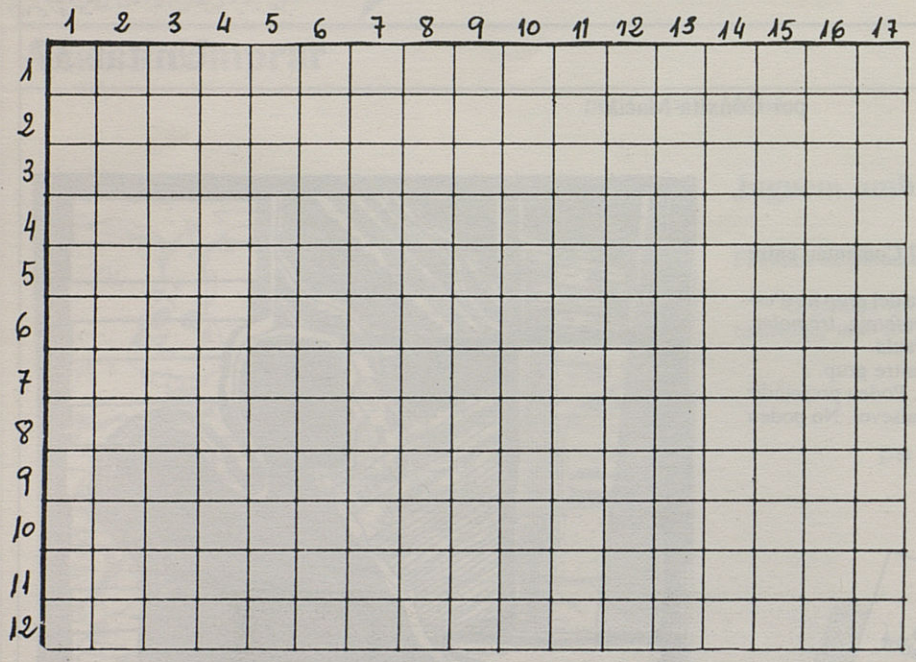

HORITZONTALS

1:Ciutat mallorquina (tres paraules). 2:Ondulació de la superfície de la mar. Teníeu el cos ple de suor. Arrel (al revés). Abreviatura de doctor (al revés). 3:Pedra arenosa. Article nominal que va davant noms de dona. Qui paga un lloguer per viure a una casa. 4: Relatiu a la primavera. Sigles del Servei Aeri de Rescat. Símbol químic del titani. 5: Vocal. La ciutat francesa amb més vestigis romans, capital del Gard. Lloc on es venen sabates. 6:Part còrnia que tapa la punta dels dits. Domini, apropiació, acció d'apoderar-se d'una cosa. 7:Nom que es dóna també a Irlanda. Paraula final de moltes oracions. Consonant. Tres. 8:Nota musical. Banyar una cosa com si fos de rosada, tirant-li gotetes petites..Cent-u. Símbol químic de l'escandi. 9:En aquest mateix moment. Vuitè mes de l'any. Tendrem molta calor. 10:Feia becaines, estava mig dormit. Preposició. Gran massa d'aigua salada. Que no creu en Déu. 11:Rendir, donar benfici o utilitat. Minvar, disminuir, espassar, afluixar. Xifra romana. Nord. 12:Ruc, pollí. Naturals de Nicaragua.

VERTICALS

1:Filòleg català, autor del *Diccionari General de la Llengua Catalana* (dues paraules). 2:Dirigir-se, acudir, caminar. Símbol químic del nitrogen. Porcions de superfícies. 3:Larinx, part del conducte respiratori situada damunt la tràquea. Acció, fet, realització, actuació. 4:Mil. Nom de dona. Terminació verbal. 5:Apallissaven, pegaven. 6:Vocal tancada. Camina cap aquí. De gust desagradable (al revés). Conjunció copulativa. 7:Natural de Dinamarca, en femení. Vocal repetida dues vegades. Símbol químic de l'actini. 8:Planta herbàcia de rel comestible (al revés). Corda que serveix de barana. 9:Matrícula d'Espanya. Incorpori, immaterial. Veu militar. 10:Aigua aturada en un clot, escampada per terra. Meva. 11:Preposició. Abreviatura de litre. Forma de l'adverbi "bé" davant participis o com a ponderatiu. Líquid vermell dels animals. 12:Terreny abundant de lloses o pedres planes. Medicau, assistiu, posau remei. 13:Dona a qui es deixa un llegat. Nota musical. 14: Resarem, direm una oració. Déu egipci del Sol. Forma del pronom feble "en" quan s'apostrofa. 15: Consonant que, a final de mot, és muda. Matrícula de Tarragona. Monarca, sobirà. Fet segons l'ètica. 16:Idiotisme acompanyat de deformitats físiques. Consonant. 17:Mar que comunica amb el Jònic, entre les penínsules Itàlica i Balcànica. Algun

SOLUCIÓ

HORITZONTALS

1:Palma de Mallorca. 2:Ona. Suàveu. IeR. rD. 3:Marès. Na. Llogater. 4:Primaveral. SAR. Ti. 5:E. Nimes. Sabateria. 6:Unglа. Apoderament. 7:Eire. Amen. R. III. 8:Fa. Arrosar. Cl. Sc. 9:Ara. Agost. Suarem. 10: Becava. A. Mar. Atcu. 11: Retre. Amainar. I. N. 12:Asc. Nicaragüencs.

VERTICALS

1:Pompen Fabra. 2: Anar. N. Arces. 3:Laringe. Actc. 4:M. Emilia. Ar. 5:Assamarraven. 6:U. Ve. crgA. I. 7:Danesa. Oo. Ac. 8.cvaR. Passamà. 9:E. Asòmat. Ar. 10:Mullader. Mia. 11:A. L. Ben. Sang. 12:Llosar. Curau. 13: Legatària. Rc. 14:Oraren. Ra. N. 15:R. T. Rei. Etic. 16:Cretinisme. S. 17:Adriatic. Un.

SOLUCIÓ:

Espinac, enciam, mongeta, julivert, fonoll, pastanaga, ceba, pèsol, carxofa, bledа, llentia, fava.

FRASE: Albergínia, rave i cogombre.

SOPA DE LLETRES

12 Verdures o llegums. Amb les lletres que sobrin podreu fer una frase on hi ha tres plantes més

A	G	A	N	A	T	S	A	P
I	F	E	A	L	R	B	V	C
T	M	O	N	G	E	T	A	A
N	B	E	N	C	V	N	F	R
E	P	R	G	O	I	I	N	X
L	I	E	A	P	L	A	R	O
L	A	V	S	E	U	L	M	F
I	C	E	O	O	J	G	O	A
M	B	A	D	E	L	B	R	E

Universidad de Palma de Mallorca
BIBLIOTECA
Escuela V. Formación E.G.B. Baleares

JEROGLÍFIC

Ja era hora que tocàs a un altre pagar el sopar!

SOLUCIÓ:A la fi, a tu, no.
(Ala; fiat uno)

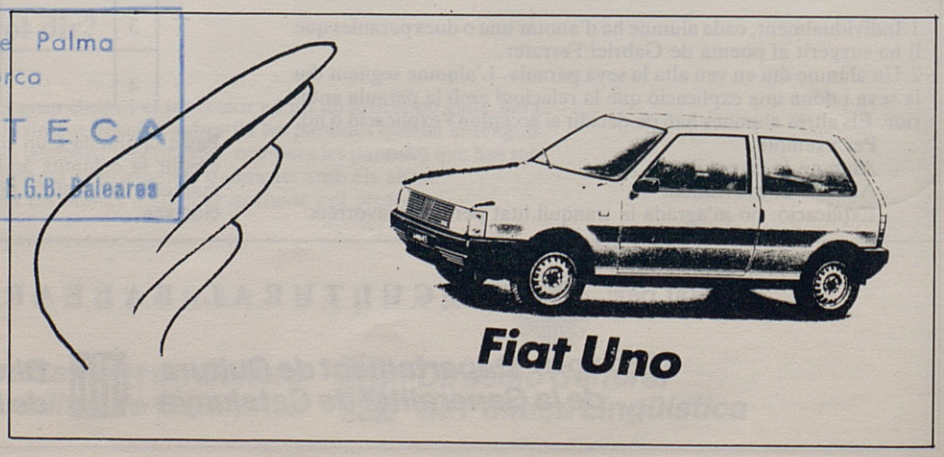

6a
OBRA GRÀFICA

Litografies, Gravats, Xilografies, Bibliofília

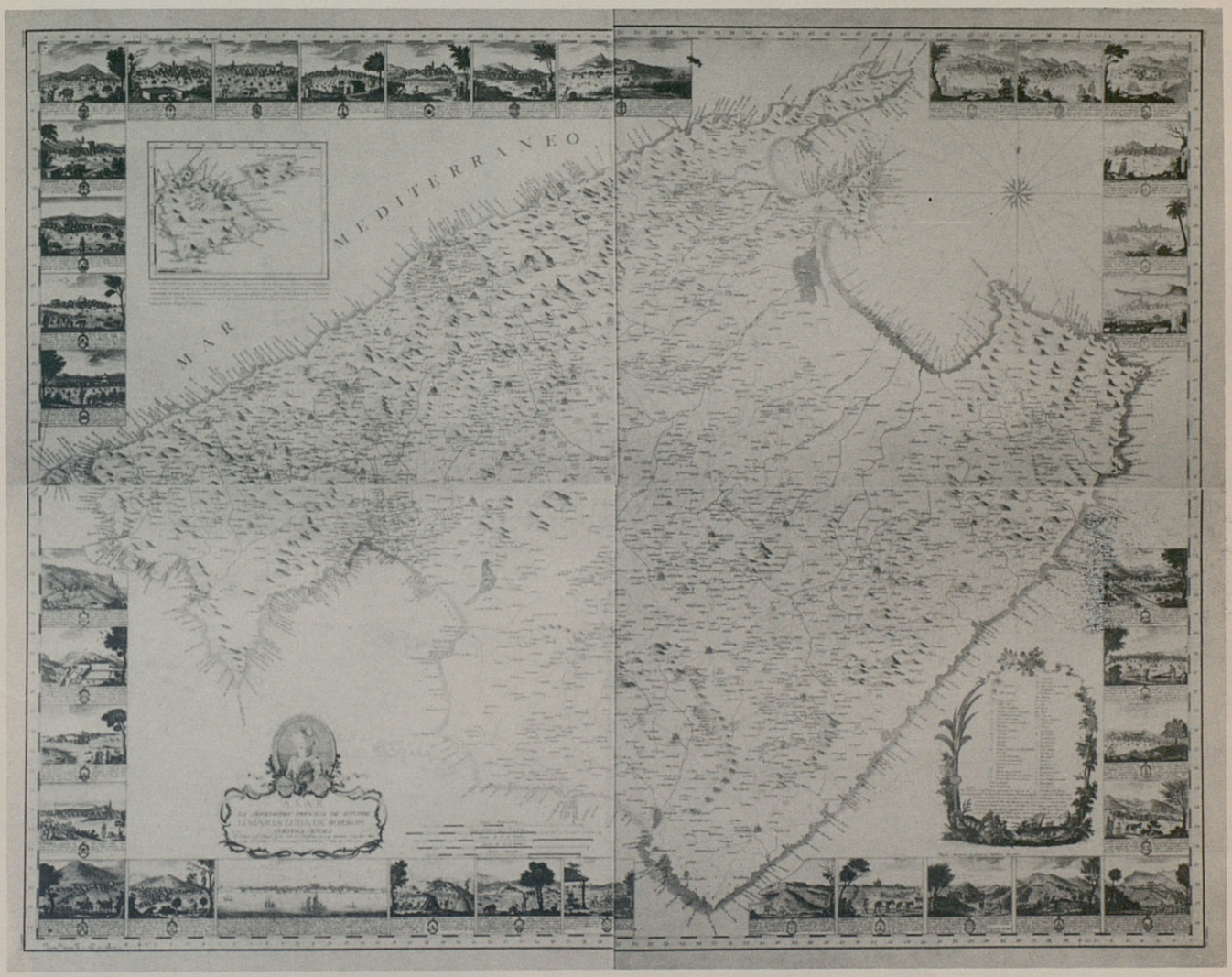

Estampació Mapa Cardenal Despuig II Centenari, realitzada amb les planxes originals.
Edició limitada a 75 exemplars.

Obra de:
MAGÍ BALETA · MIQUEL BARCELÓ · JOAN BENNÀSSAR · ENRIQUE BROGLIA · MIQUEL BRUNET · RAMON CANET · PEP CANYELLES · MARIA CARBONERO · PEP COLL · ANA COMELLAR · CRISTINA ESCAPÉ · JOAQUIM ESCUDER · SOL FÀBREGA · ESPERANÇA GARCIA · JOAN GOMILA · ELLIS JACOBSON · RAFEL JUAN · ALEIX LLULL · MIRÓ LLULL · JULI RAMIS · J. CARLOS REGO · MANOLO REY · JOAN RIUTORT · ROCA FUSTER · HORACIO SAPERE · TOLO SEGUÍ · FEDERICO SOBERATS · ANTONI-O SOCIES · ALICIA VELA · LUIS VIVES · XAM

Suscripcions i venda: C/. Puresa, n.º 8 i C/. Pont i Vich, n.º 6-A - Tel. 72 57 61
Palma de Mallorca

CANÇONS DE LA MEDITERRÀNIA

Parc de la Mar del 14 al 17 maig 1987

GIOVANNA MARINI
RAIMON
SIURELL ELÈCTRIC
JOAN VICTORÍ
LA MANILLA I MUVRINI
IDIR
CAMARÓN DE LA ISLA
MANOS HADSIDAKIS
BARRAYN-BECHARI

AJUNTAMENT DE PALMA